

საქართველოში გაყოფი ხაზების მიმდებარედ მცხოვრები მოსახლეობის საჭიროებების შეფასება

ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გაყოფი ხაზთან
და დევნილთა დასახლებებში მცხოვრები მოსახლეობის
მდგომარეობა და მისი გენდერული განზომილებები

საქართველოში გაყოფი ხაზების მიმდებარედ მცხოვრები მოსახლეობის საჭიროებების შეფასება

ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გაყოფი ხაზთან
და დევნილთა დასახლებებში მცხოვრები მოსახლეობის
მდგომარეობა და მისი გენდერული განზომილებები

თბილისი, საქართველო, 2023 წელი.

მოკლე შინაარსი.....9

შესავალი.....17

მეთოდოლოგია.....18

საგანმანათლებლო დაწესებულებები.....20

ჯანდაცვის მომსახურებები და დაწესებულებები.....22

საჯარო ინფრასტრუქტურა და მომსახურებები.....25

კირობები დევნილთა დასახლებებში.....27

რესურსებზე ხელმისაწვდომობა.....28

სოფლის მეურნეობა.....29

კვების უსაფრთხოება.....31

ეკონომიკური სტაბილურობა.....32

კომუნიკაცია.....36

კულტურა, სპორტი, გართობა.....37

უსაფრთხოება.....38

გენდერული ძალადობა და მხარდაჭერის სერვისები.....39

დასკვნები და რეკომენდაციები.....41

გამოყენებული ლიტერატურა.....49

ანგარიში მომზადდა გაეროს ქალთა ორგანიზაციის პროექტის - „ქალების, მშვიდობისა და უსაფრთხოების დღის წესრიგის ეფექტიანი განხორციელებისათვის საქართველოში“ ლოკალიზაციის კომპონენტის ფარგლებში, რომელსაც მხარს უჭერს დიდი ბრიტანეთის მთავრობის კონფლიქტის, სტაბილურობისა და უსაფრთხოების ფონდი.

პროექტს ახორციელებს არასამთავრობო ორგანიზაციების კოალიცია - იგპ ქალთა ასოციაცია „თანხმობა“, ქალთა საინფორმაციო ცენტრი და ქალთა ფონდი „სოხუმი“.

ანგარიშში გამოთქმული მოსაზრებები არ წარმოადგენს გაეროს ქალთა ორგანიზაციის ან დიდი ბრიტანეთის მთავრობის კონფლიქტის, სტაბილურობისა და უსაფრთხოების ფონდის ოფიციალურ პოზიციას. პუბლიკაციის შინაარსზე პასუხისმგებელნი არიან ავტორები.

დიაგრამების ჩამონათვალი:

დიაგრამა 1. საბავშვო ბაღების საჭიროებები	21
დიაგრამა 2. სოფლების/დასახლებების პრიორიტეტული პრობლემები კოვიდ 19-ით გამოწვეული ცვლილებების გათვალისწინებით	24
დიაგრამა 3. დევნილთა დასახლებებში არსებული პირობები	27
დიაგრამა 4. გათბობის მთავარი წყარო ზამთარში	28
დიაგრამა 5. კონფლიქტის გამო დაკარგული რესურსები	29
დიაგრამა 6. წვდომა სოციალურ-ეკონომიკური გაძლიერების პროგრამების შესახებ ინფორმაციაზე	33
დიაგრამა 7. გამოწვევების ტიპები, რომელსაც აწყდებიან ქალები სოციალურ-ეკონომიკური გაძლიერების პროგრამებზე წვდომის მიზნით	35
დიაგრამა 8. ქალთა მიმართ ძალადობის ფორმები	39
დიაგრამა 9. ძალადობის მსხვერპლთათვის მხარდაჭერის სერვისების შესახებ ინფორმაციაზე წვდომა	40

ცხრილების ჩამონათვალი:

ცხრილი 1. პრიორიტეტული პრობლემები, რომლებიც გამოვლენილ იქნა ცხინვალის რეგიონის/ სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მცხოვრები თემების და დევნილთა დასახლებაში მცხოვრები პირების მიერ	15
ცხრილი 2. საჭიროებები თვითდასაქმების, ოჯახური და მცირე ტიპი საწარმოების მხარდაჭერისთვის	34

მოკლე შინაარსი

წინამდებარე ანგარიში აჯამებს „ქალების, მშვიდობისა და უსაფრთხოების დღის წესრიგის ეფექტიანი განხორციელებისთვის საქართველოში“ პროექტის ლოკალიზაციის კომპონენტის ფარგლებში ჩატარებულ კვლევას, რომელიც განხორციელდა არასამთავრობო ორგანიზაციების კოალიციის - იგპ ქალთა ასოციაცია „თანხმობის“, ქალთა ფონდი „სოხუმისა“ და „ქალთა საინფორმაციო ცენტრის“ მიერ, გაეროს ქალთა ორგანიზაციასთან პარტნიორობით და დიდი ბრიტანეთის მთავრობის კონფლიქტების სტაბილურობისა და უსაფრთხოების ფონდის ფინანსური მხარდაჭერით.

პროექტის მიზანია, საქართველოს 17 მუნიციპალიტეტში (მცხეთის, დუშეთის, ქარელის, გორის, კასპის, ხაშურის, თეთრიწყაროს, გარდაბნის, წყალტუბოს, ქუთაისის, ხონის, საჩხერის, ზუგდიდის, წალენჯიხის და სენაკის, მესტიისა და ონის მუნიციპალიტეტებში) ადგილობრივი ქალების გაძლიერება და ლიდერებად ჩამოყალიბება, რომლებსაც შეეძლებათ არსებული ან პოტენციური პრობლემების იდენტიფიცირება, საჭიროებებზე შესაბამისი რეაგირება, საკუთარი და თემის ინტერესების დაცვა და ადვოკატირება ადგილობრივი ხელისუფლების დონეზე ან/და სხვა რელევანტურ უწყებებთან.

პროექტით გათვალისწინებულმა ღონისძიებებმა ხელი უნდა შეუწყოს კონფლიქტის შედეგად დაზარალებული/დევენილი ქალებისა და ახალგაზრდების უსაფრთხოების გაზრდას, მათი უფლებების რეალიზებასა და შესაძლებლობების გაძლიერებას ქალებზე, მშვიდობასა და უსაფრთხოებაზე გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუციების განხორციელების საქართველოს ეროვნული სამოქმედო გეგმის ლოკალიზაციის პროცესში. დევენილთა და კონფლიქტის შედეგად დაზარალებული

ბული ქალებისა და ახალგაზრდების ქსელის გაძლიერება/მხარდაჭერა უნდა მოხდეს, რათა ისინი უკეთ ჩაერთონ მშვიდობისა და უსაფრთხოების საკითხებთან დაკავშირებით გადანყვეტილების მიღების პროცესებში და მოითხოვონ მეტი ანგარიშვალდებულება ეროვნული სამოქმედო გეგმის ადგილობრივ დონეზე დანერგვისას.

გაჭიანურებული კონფლიქტები საქართველოში მნიშვნელოვან საფრთხეს უქმნის ადამიანთა უსაფრთხოებას, ასევე მათ სოციალურ და ეკონომიკურ მდგომარეობას, რაც განსაკუთრებით მწვავეა კონფლიქტით დაზარალებული მოსახლეობისთვის, როგორცაა კვლევის სამიზნე ჯგუფები - დევენილი და ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მცხოვრები თემები. იმისათვის, რომ კონფლიქტით დაზარალებული თემების საჭიროებების შესახებ, მეტი ინფორმაცია ყოფილიყო ხელმისაწვდომი, 2022 წლის აპრილ-ივნისის პერიოდში ჩატარდა გამოკითხვა 17 მუნიციპალიტეტში, მათ შორის ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ მდებარე სოფლებში და ასევე, დევენილთა ჩასახლებებში მცხოვრებ ქალთა მცირე ჯგუფებში (ხონში, ქუთაისში, სენაკში, წყალტუბოში, ზუგდიდში, დუშეთში, გარდაბანში, გორში, კასპში, მცხეთაში, ხაშურში, საჩხერეში, თეთრიწყაროსა და წალენჯიხაში). კვლევა ჩატარდა დევენილთა ორი ტიპის დასახლებაში - კოლექტიურ ცენტრებსა და სოფლის ტიპის დასახლებებში.

გამოკითხვების დროს გამოყენებულ იქნა შეკითხვები, რომლებიც მორგებული იყო ამ ორი სამიზნე ჯგუფის კონტექსტზე და მოპოვებული ინფორმაცია აერთიანებდა ადამიანის უსაფრთხოების შვიდ კომპონენტთან დაკავშირებულ ასპექტებს. კვლევის პროცესში, ისევე, როგორც მონაცემების ანალიზის დროს, სპეციალური ყურადღება

დაეთმო ქალთა განსაკუთრებულ საჭიროებებსა და გამოწვევებს.¹

კვლევის შედეგები გვიჩვენებს, რომ სოფლად მცხოვრები კონფლიქტით დაზარალებული თემები, მათ შორის ოჯახები, რომლებიც ცხოვრობენ ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის მიმდებარე სოფლებში და სოფლის ტიპის დევნილთა დასახლებებში,² ურბანულ რაიონებში მცხოვრებ

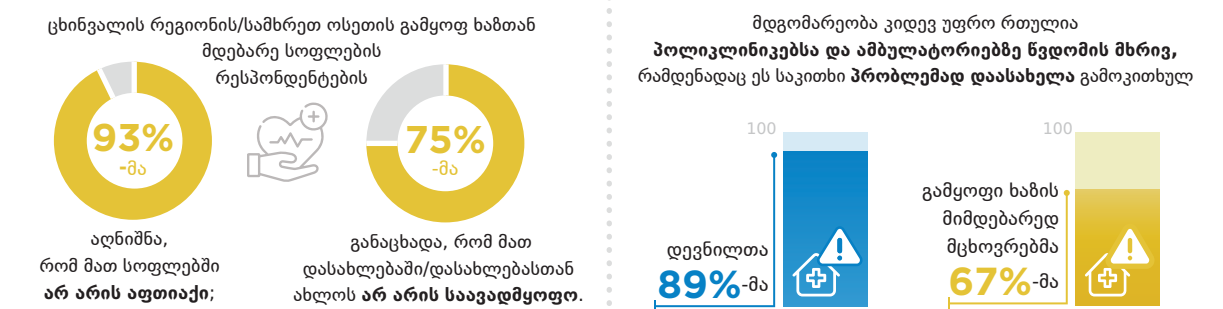
თემებთან შედარებით უფრო მეტად საჭიროებენ საჯარო ინფრასტრუქტურასა და სერვისებზე წვდომის გაუმჯობესებას, მათ შორის ისეთ სერვისებზე, როგორიცაა ჯანდაცვა, განათლება, ტრანსპორტი და საგზაო ინფრასტრუქტურა, საკომუნიკაციო და რეკრეაციული სექტორები. ამასთან დაკავშირებით, მნიშვნელოვანი სხვაობაა დევნილთა იმ დასახლებებს შორის, რომლებიც რეგიონულ ცენტრებში და მათ გარეთ მდებარეობს.

საბავშვო ბაღები, საგანმანათლებლო მიზნების გარდა, ძირითადი ხელმისაწვდომი საშუალებაა ბავშვის მოვლის შრომისგან ნაწილობრივი გათავისუფლების თვალსაზრისით, და ამგვარად, სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებების არსებობა ძალიან მნიშვნელოვანია ქალთა ეკონომიკური აქტივობისთვის და თვითრეალიზაციის შესაძლებლობებისთვის იმ თემებში, სადაც ჩატარდა კვლევა. პანდემიის პერიოდში, განათლებაზე წვდომა მჭიდროდ იყო დაკავშირებული საკომუნიკაციო საკითხებთან და პრობლემებთან,

განსაკუთრებით სოფლად; მაგალითად, რესპონდენტთა 78%-მა პრობლემურ საკითხად ინტერნეტზე წვდომა დაასახელა.

ხარისხიანი ჯანდაცვის მომსახურებებზე და სამედიცინო დაწესებულებებზე წვდომა ყველაზე მაღალი საჭიროების საკითხი აღმოჩნდა კვლევის მონაწილეთა შორის (იხ. ცხრილი 1). ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფი ხაზის მიმდებარე მცხოვრები თემების მოსახლეობამ ხაზი გაუსვა საავადმყოფოსა და პოლიკლინიკის არარსებობას.

1 ანალოგიური გამოკითხვა ჩატარდა ფონდი ტასოს მიერ აფხაზეთის რეგიონთან გამყოფი ხაზის გასწვრივ მდებარე კონფლიქტით დაზარალებულ სოფლებში, კონკრეტულად ზეგდიდისა და წალენჯიხის მუნიციპალიტეტებში. კვლევის შედეგები ხელმისაწვდომია აქ: <https://shorturl.at/gqCHM>

2 კოტეჯის ტიპის დასახლებები 2008 წლის აგვისტოს ომის შემდეგ აშენდა ცხინვალის რეგიონიდან/სამხრეთ ოსეთიდან დევნილებისთვის.

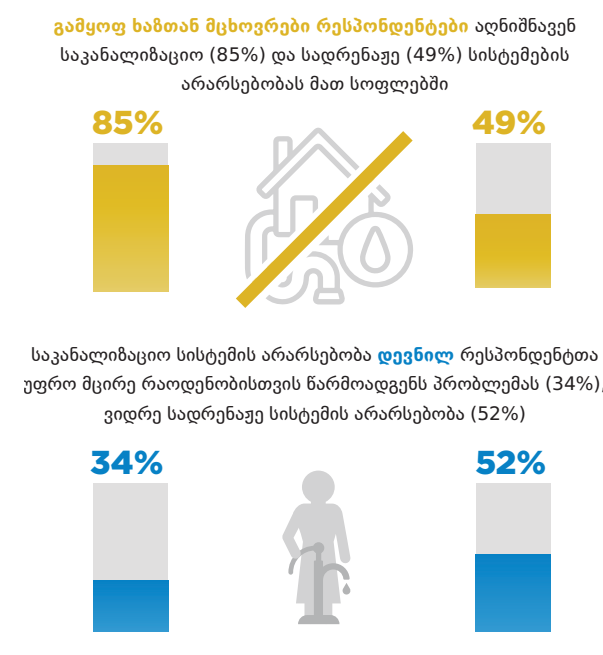
სამედიცინო მომსახურებებით სარგებლობისას, გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლების (65%) და დევნილთა დასახლებების (87%) მაცხოვრებელთა უმეტესობა დამოკიდებულია საყოველთაო დაზღვევაზე ან მომსახურების საფასურს იხდის ნაღდი ფულით (შესაბამისად, 31% და 9%). კერძო სადაზღვევო სერვისების თვალმისაცემი გამოუყენებლობა, შესაძლებელია, უკავშირდებოდეს დასაქმების შესაძლებლობების სიმცირეს, რაც რესპონდენტებს არ აძლევს საშუალებას, რომ ისარგებლონ კორპორატიული ჯანმრთელობის დაზღვევის სქემებით.

პანდემიის მართვის კუთხით, ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მცხოვრები მოსახლეობის მხოლოდ 7%-მა აღნიშნა, რომ აცრა ხელმისაწვდომი იყო მათ სოფლებში, მაშინ, როცა გამოკითხული დევნილი მოსახლეობა აცხადებს, რომ მათ უკეთესი წვდომა ჰქონდათ ვაქცინაციის დაწესებულებებზე.

საჯარო ინფრასტრუქტურასთან და მომსახურებებთან დაკავშირებულ საჭიროებებს შორის, გამოკითხული სამიზნე ჯგუფებისთვის ყველაზე მწვავე საკითხს წარმოადგენს მოუწესრიგებელი გზები (გამყოფ ხაზთან ახლოს მდებარე სოფლების მოსახლეობის 58% და გამოკითხულ

დევნილთა 27%), მაშინ, როცა გამყოფ ხაზთან მცხოვრები მოსახლეობის 39%-მა და დევნილთა 23%-მა გამოყოფის ისეთი პრობლემები, რომლებიც უკავშირდება მათ რაიონებში საზოგადოებრივ ტრანსპორტზე წვდომას. გამყოფ ხაზთან მცხოვრები მოსახლეობის თითქმის ერთმა მესამედმა და დევნილთა ერთმა მეხუთედმა განაცხადა, რომ წყალმომარაგების სისტემის საშუალებით სასმელი წყლის მიწოდება წარმოადგენს პრობლემას.

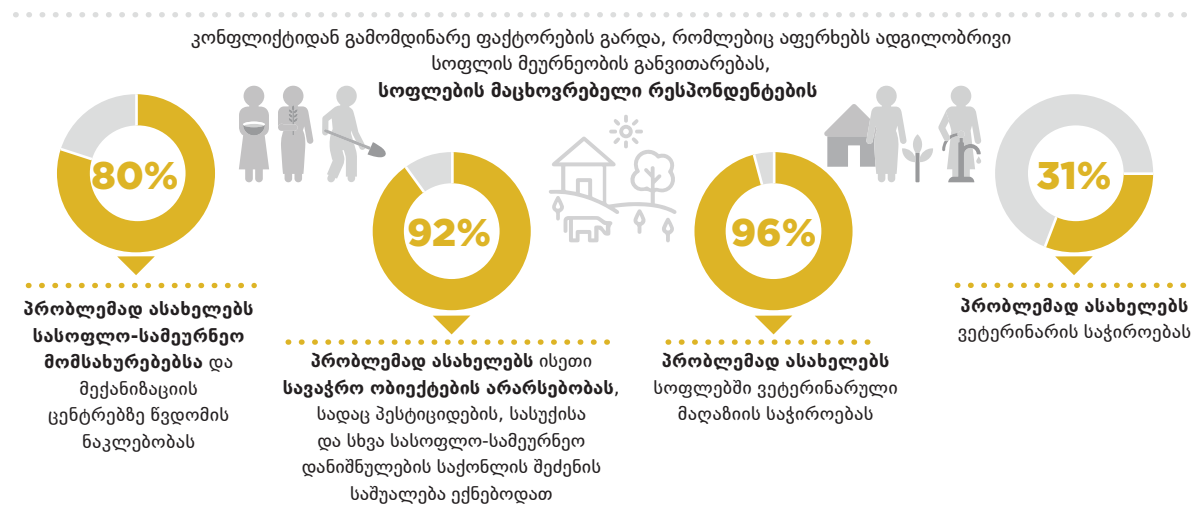

დასახლებებში არსებულ პირობებთან დაკავშირებით, დევნილთა 66% აცხადებს, რომ ყველაზე მნიშვნელოვან პრობლემებს მათ საცხოვრებელ სახლებში ნესტისგან დაზიანებული კედლები ან წყლის გაჟონვა წარმოადგენს, განსაკუთრებით დასავლეთ საქართველოში, ხოლო გამოკითხულ დევნილთა თითქმის ნახევარმა აღნიშნა, რომ შენობებში დაზიანებულია სახურავები და იატაკი.

რაც შეეხება რესურსებზე წვდომას, გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებისა და დევნილთა დასახლებების მაცხოვრებლების დაახლოებით 75% საკვების მოსამზადებლად, ძირითადად, ბუნებრივ აირს იყენებს.

რესპონდენტთა იგივე რაოდენობა აცხადებს, რომ მათ არ მიუღიათ არანაირი ვაუჩერი შეშის შესაძენად. მნიშვნელოვანია, რომ გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლების მაცხოვრებლების 41% აცხადებს, რომ მათ სოფლებში არ არის სასურსათო მაღაზია, რამაც კიდევ უფრო გაამძაფრა ამ პრობლემის მნიშვნელობა პანდემიით გამოწვე-

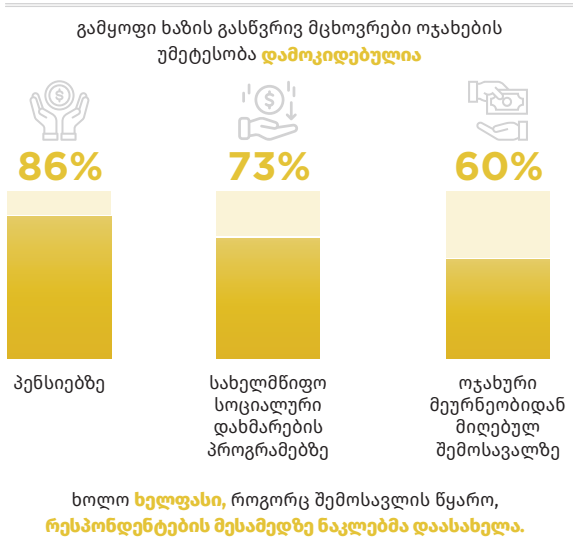
მინაზე საკუთრების რეგისტრირების საკითხის მოწესრიგება არის მორიგი მნიშვნელოვანი ფაქტორი, რომელმაც შესაძლოა დადებითი გავლენა იქონიოს ამ ადამიანთა ჩართვაზე სასოფლო-სამეურნეო ან სამრეწველო მხარდაჭერის პროგრამებში, რომელსაც უზრუნველყოფენ სახელმწიფო, ადგილობრივი ან საერთაშორისო ორგანიზაციები. გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლების მაცხოვრებლების 52%-მა და გამოკითხულ დევნილთა 70%-მა აღნიშნა, რომ მათ გააჩნიათ მინის ნაკვეთები, რომლებიც კანონით რეგისტრირებული არ არის მათ საკუთრებაში.

ული მკაცრი იზოლაციის პერიოდში. დევნილთა დასახლებებში მცხოვრებთათვის კი სასურსათო მაღაზიების არარსებობა, ან მათი ნაკლებობა აქტუალური არ არის. აღნიშნულის შესახებ გამოკითხული დევნილების მხოლოდ 12% საუბრობს.

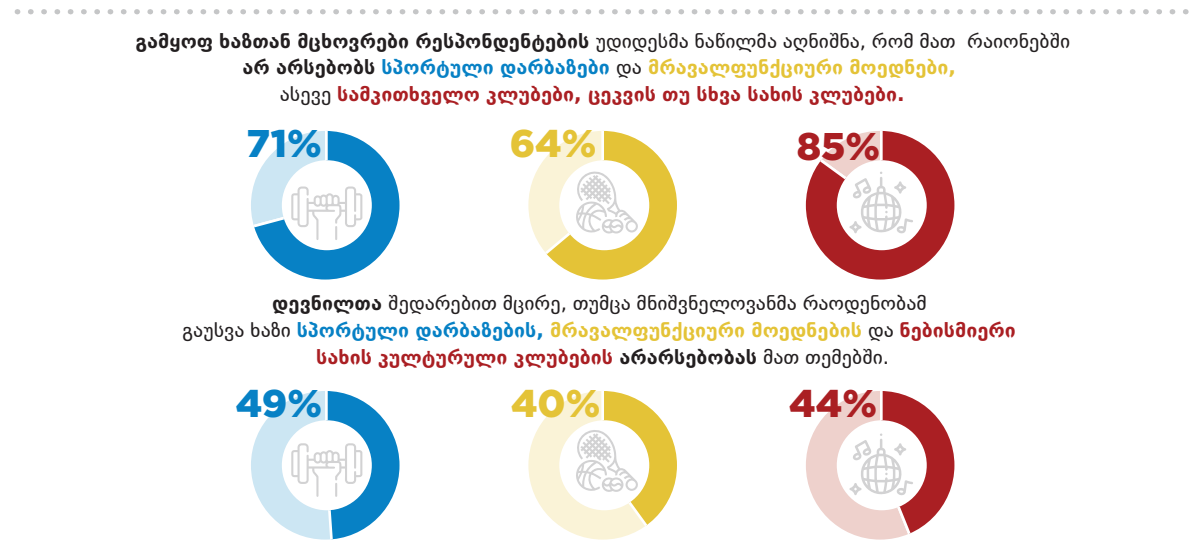
გაჭიანურებულმა კონფლიქტმა და ე.წ. „ბორდერიზაციის“ პროცესმა ყველაზე მეტად სასოფლო-სამეურნეო სექტორი დააზარალა. ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მცხოვრები მოსახლეობის განცხადებით, მათ შეზღუდული აქვთ წვდომა ისეთ ძირითად რესურსებზე, როგორიცაა საძოვრები (72%), ტყე (56%), სარწყავი წყალი სასოფლო-სამეურნეო მიწებისთვის (54%).

ერთ-ერთი მთავარი გამოწვევა, რომელიც სხვა პრობლემებს შორის გამოიკვეთა, არის ეკონომიკური არასტაბილურობა.

გამოკითხულ დევნილთა დასახლებებში, ოჯახების ძირითადი შემოსავალია სახელმწიფო სოციალური დახმარების პროგრამები (43%), პენსია (35%) და ხელფასი (19%), დაახლოებით 8% დამოკიდებულია ემიგრანტი ოჯახის წევრებისგან გამოგზავნილ თანხაზე.

გამოკითხულმა რესპონდენტებმა, სხვა სოციალურეკონომიკური მხარდაჭერის მომსახურებებისგან განსხვავებით, მნიშვნელოვნად მცირე ინტერესი გამოავლინეს სოფლის მეურნეობის განვითარების მიზნით მიმდინარე შესაძლებლობების განვითარების მხარდაჭერის პროგრამებისა და ადგილობრივი სამთავრობო მხარდაჭერის პროგრამების მიმართ. ზოგადად, დევნილი თემები უკეთესად არიან ინფორმირებულები ამგვარი შესაძლებლობების თაობაზე, ვიდრე გამყოფ ხაზთან მცხოვრები მოსახლეობა. ორივე სამიზნე ჯგუფისთვის ყველაზე მეტად ნაცნობი სახელმწიფო პროგრამა იყო „ანარმოე საქართველოში“.

გენდერული უთანასწორობის სისტემური პრობლემა ხელს უწყობს ქალთა ეკონომიკურ არასტაბილურობას. იმისათვის, რომ ჩაერთონ სოციალურ-ეკონომიკური გაძლიერების პროგრამებში, ქალებს უნევთ ისეთი კომპლექსური და ურთიერთდაკავშირებული წინააღმდეგობების დაძლევა, როგორიც არის სესხის აღება, მინისა და კერძო ქონების საკუთრების რეგისტრირების საკითხები, შრომის გენდერულ განაწილებასთან დაკავშირებული სტერეოტიპები და სხვა. გენდერული უთანასწორობის ხელშემწყობ ტრადიციულ ნორმებს კიდევ უფრო ამყარებს ის ფაქტი, რომ უმეტესწილად მინისა და საკუთრების მემკვიდრეობით გადაცემა ხდება კაცის ხაზით, რაც ქალებს აყენებს არახელსაყრელ მდგომარეობაში იმისათვის, რომ წამოიწყონ საკუთარი ბიზნესი ან ჩაერთონ ისეთ პროგრამებში, რომლებიც მოითხოვს თანადაფინანსებას. გარდა ამისა, რესპონდენტებმა ფინანსური ძალადობა დაასახელეს გენდერული ნიშნით ძალადობის მეორე ყველაზე ფართოდ გავრცელებულ ფორმად საკუთარ თემებში, რაც ძირს უთხრის ქალთა ძალისხმევას თვითრეალიზაციისა და ეკონომიკური დამოუკიდებლობისთვის.

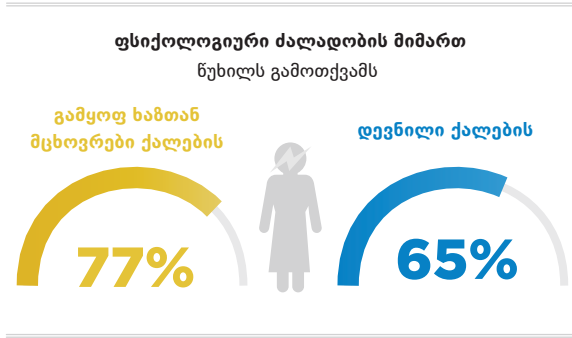
კულტურა, სპორტი და გართობა წარმოადგენს ერთ-ერთ ყველაზე უყურადღებოდ დატოვებულ საკითხს იმ თემებში, სადაც ჩატარებულ იქნა კვლევა.

მსგავსი ტენდენცია შეინიშნება ქალებისა და ახალგაზრდებისთვის საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილების არარსებობის თვალსაზრისითაც, რამდენადაც გამყოფ ხაზთან მცხოვრები პირების 72%-მა და დევნილთა 52%-მა ისაუბრა აღნიშნული პრობლემის შესახებ.

ეროვნულ უსაფრთხოებასთან დაკავშირებულ გამოწვევებს პირდაპირი გავლენა აქვს ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფი ხაზის გასწვრივ მცხოვრები მოსახლეობის პირად უსაფრთხოებაზე და ეს გამოიხატება გატაცებისა და უკანონო დაკავების მუდმივი საფრთხით საქართველოს ხელისუფლების მიერ კონტროლირებად ტერიტორიებზეც კი. კვლევაში ჩართული 47 სოფლიდან, რესპონდენტების 67%-მა აღნიშნა, რომ გამყოფი ხაზი გადის მათ სოფლებზე, ხოლო 45%-მა კი განაცხადა, რომ მათი სოფლები ე.წ. „ბორდერიზაციის“ პროცესის შედეგად არის დაყოფილი; რესპონდენტების 29%-მა გაიხსენა შემთხვევები, როდესაც მათი სოფლების მაცხოვრებლები უკანონოდ იქნენ გატაცებულნი რუსეთის ფედერაციის საოკუპაციო სასაზღვრო ძალების მიერ მხოლოდ ბოლო ორი წლის განმავლობაში. პოლიციის განყოფილების არარსებობა (რომელსაც პრობლემად ასახელებს გამყოფ ხაზთან მცხოვრები მოსახლეობის 63% და დევნილთა 47%) მიანიშნებს იმაზე, რომ დანაშაულის ან სხვა სახის კანონდარღვევის შემთხვევაში, ამ სოფლებში და დევნილთა დასახლებებში არ არსებობს სახელმწიფო დახმარების სისტემა; ეს კი, თავის მხრივ, კიდევ უფრო აღრმავებს პირადი უსაფრთხოების პრობლემას, რომელსაც აწყდებიან ეს თემები და რომელიც ეროვნულ უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული საფრთხეებიდან მომდინარეობს.

გენდერული ძალადობის ყველაზე ფართოდ გავრცელებულ ფორმებად დასახელებულ იქნა ფსიქოლოგიური და ფინანსური ძალადობა, რაც

ხელს უწყობს პირადი უსაფრთხოების არარსებობას გამოკითხულ ქალებს შორის.

კვლევამ ცხადი გახადა, რომ უფრო მეტი ყურადღება უნდა გამახვილდეს ფსიქოლოგიურ მხარდაჭერაზე, განსაკუთრებით კონფლიქტით დაზარალებულ თემებში, სადაც მოსახლეობა ფსიქოლოგიურ დახმარებას საჭიროებს ომით გამოწვეულ ტრავმებთან გამკლავების მიზნით. ამასთან, რთულია ფსიქოლოგიური ძალადობის დამტკიცება და ხშირ შემთხვევაში არ ხდება ამგვარი ტიპის ძალადობის ოფიციალური აღრიცხვა; შესაბამისად, არ ხდება მასზე რეაგირებაც. მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ რესპონდენტების ნახევარზე მეტს ჰქონდა ინფორმაცია ძალადობის მსხვერპლთათვის ხელმისაწვდომი არსებული მხარდაჭერის სერვისების შესახებ. ორივე სამიზნე ჯგუფში ქალები კაცებზე უკეთ იყვნენ ინფორმირებულები იმ მომსახურებების შესახებ, რომლებსაც უზრუნველყოფენ არასამთავრობო ორგანიზაციები, ასევე მათ ჰქონდათ ინფორმაცია იურიდიული დახმარების მომსახურებებისა და ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა საკონსულტაციო ცხელი ხაზის თაობაზე. თუმცა, ცხადია, რომ საჭიროა უფრო მეტი ინვესტიციის განხორციელება იმისათვის, რომ გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში მცხოვრებ ქალებს შორის უკეთ გავრცელდეს ინფორმაცია სხვადასხვა ტიპის მომსახურებების თაობაზე.

ცხრილი 1.

პრიორიტეტული პრობლემები, რომლებიც გამოვლენილ იქნა ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მცხოვრები თემების და დევნილთა დასახლებაში მცხოვრები პირების მიერ

	პრობლემები	ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მიმდებარე სოფლები	დევნილთა დასახლებები
1	პოლიკლინიკის არარსებობა	100%	89%
2	საავადმყოფოს არარსებობა	100%	75%
3	სქესობრივი და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის მომსახურებებზე წვდომის სიმწირე	100%	55%
4	აფთიაქების არარსებობა	93%	42%
5	კომპიუტერულ მომსახურებებზე (ბეჭდვა, ქსეროასლის გადაღება) წვდომის არარსებობა	88%	52%
6	სტაციონარულ ტელეფონებზე წვდომის არარსებობა	86%	79%
7	საკანალიზაციო სისტემის არარსებობა	85%	34%
8	კულტურული და სპორტული კლუბების არარსებობა	85%	44%
9	გადახდის აპარატებზე წვდომის სიმწირე	84%	39%
10	რადიო სიგნალებზე წვდომის სიმწირე	70%	62%
11	ოჯახის უმეტესობას არ აქვს საშუალება, რომ შეიძინოს შემა ზამთარში გასათბობად (იმ ოჯახებს შორის, რომლებიც თბებიან შეშით)	73%	56%
12	ქალებისა და ახალგაზრდებისთვის საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილების არარსებობა	72%	52%
13	სპორტული დარბაზების არარსებობა	71%	49%
14	მოსახლეობის უმეტესობას არ მიუღია არანაირი კომპენსაცია სამხედრო ქმედებებით მიყენებული ზიანისთვის (გარდა ყოველთვიური შემწეობისა დევნილების შემთხვევაში)	65%	68%
15	პოლიციის განყოფილების არარსებობა	63%	47%
16	გადახურული ავტობუსის გაჩერების არარსებობა	55%	45%
17	შეფერხებები ელექტრო ენერგიის მიწოდებისას	63%	42%
18	სადრენაჟე სისტემის არარსებობა	49%	52%
19	მოსახლეობის უმეტესობას არ აქვს კანონიერად რეგისტრირებული მიწის ნაკვეთი	52%	69%
20	მრავალფუნქციური სპორტული მოედნების არარსებობა	52%	69%
21	ამბულატორიული კლინიკის არარსებობა	17%	67%
22	მოასფალტებული გზების არარსებობა	58%	27%

	პრობლემები	ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მიმდებარე სოფლები	დევნილთა დასახლებები
23	საპატრულო პოლიციის თანამშრომლის არარსებობა, რომელიც მუდმივად მოახდენს პატრულირებას ტერიტორიაზე	39%	25%
24	საზოგადოებრივი ტრანსპორტის არარსებობა	39%	23%
25	საკაბელო ინტერნეტის არარსებობა	78%	14%
26	წყალმომარაგების სისტემების არარსებობა	34%	18%
27	საბავშვო ბაღების არარსებობა	58%	11%
28	სასურსათო მაღაზიებზე წვდომის სიმწირე	41%	12%
29	მაცხოვრებლების უმეტესობა არ არის ინფორმირებული სახელმწიფო საგრანტო შესაძლებლობების თაობაზე	31%	28%
30	ცენტრალიზებული წყალმომარაგების სისტემის არარსებობა	14%	23%
31	სოფელი/დასახლება არ არის გაზიფიცირებული	23%	16%
32	სკოლის არარსებობა	28%	6%
33	მობილური ინტერნეტი ფუნქციონირებს შეფერხებით	19%	12%
34	ქუჩის განათების არარსებობა	17%	9%
35	ცენტრალიზებული ნაგავშემკრები მომსახურების არარსებობა	12%	2%

შესავალი

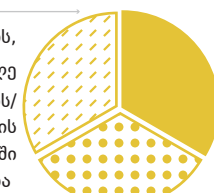
საქართველოს რეგიონებში, აფხაზეთსა და ცხინვალის რეგიონში/სამხრეთ ოსეთში შეიარაღებული კონფლიქტების შედეგები სხვადასხვა ფორმით ვლინდება და ეს შედეგები ზეგავლენას ახდენს ცხოვრების ყველა ასპექტზე კონფლიქტის ზონის ორივე მხარეს. საქართველოში კონფლიქტების შედეგად უშუალოდ დაზარალებული პირები ორ მთავარ ჯგუფს შეადგენენ: 1) აფხაზეთიდან და ცხინვალის რეგიონიდან/სამხრეთ ოსეთიდან დევნილი მოსახლეობა და 2) აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მცხოვრები მოსახლეობა. ოფიციალურად რეგისტრირებულ დევნილთა რაოდენობრივი მონაცემები (საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, 2021 წ.) ნათლად წარმოაჩენს გადაუჭრელი კონფლიქტების შედეგების მასშტაბებს. ამ მონაცემებით, საქართველოში 289,441 ადამიანია დევნილად რეგისტრირებული. მათ შორის, 2020 წლის მონაცემებით, 153,623 (53%) არის ქალი და 135,788 (47%) კაცი.

2014 წელს საქართველოში ჩატარებული მოსახლეობის აღწერის მონაცემების მიხედვით, ორივე გამყოფ ხაზთან (აფხაზეთის და ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის) დაახლოებით

46,620 პირი ცხოვრობს

მათ შორის, **31,017** მოსახლე ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის მახლობელ სოფლებში ცხოვრობს და

მათ ნახევარს **15,480** ქალები შეადგენენ.

ფსიქოლოგიური ზიანის გარდა, გადაუჭრელი კონფლიქტები მნიშვნელოვან საფრთხეს უქმნის ადამიანის უსაფრთხოებას, მათ შორის, კონფლიქტით დაზარალებული მოსახლეობის დიდ ნაწილს აყენებს სოციალური, ეკონომიკური და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული გამოწვევების წინაშე. Amnesty International-ის (2018 წლის) ანგარიშის მიხედვით, ე.წ. „ბორდერიზაციის“ პროცესის დაწყებიდან, დაახლოებით 1,000 ოჯახმა ნაწილობრივ ან სრულად დაკარგა წვდომა საკუთარ სასოფლო-სამეურნეო მიწებზე, საძოვრებზე და ტყეებზე. გეოგრაფიული რელიეფის გამო, ე.წ. „ბორდერიზაციის“ პროცესმა უფრო მეტი ზიანი მიაყენა ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან ახლოს მდებარე სოფლებს, სადაც მავთულხლართები ფაქტობრივად შუაზე ყოფს სახლებსა და ეზოებს. ამასთან, საქართველოს სახალხო დამცველის ანგარიშის თანახმად, 45,903 ოჯახი, რომლებიც იძულებულნი გახდნენ, დაეტოვებინათ საკუთარი სახლები სხვადასხვა შეიარაღებული კონფლიქტების გამო, 2021 წელს ჯერ კიდევ ელოდნენ განსახლებას და ბევრი მათგანი კვლავ უკიდურესად რთულ პირობებში ცხოვრობს კოლექტიურ ცენტრებში.

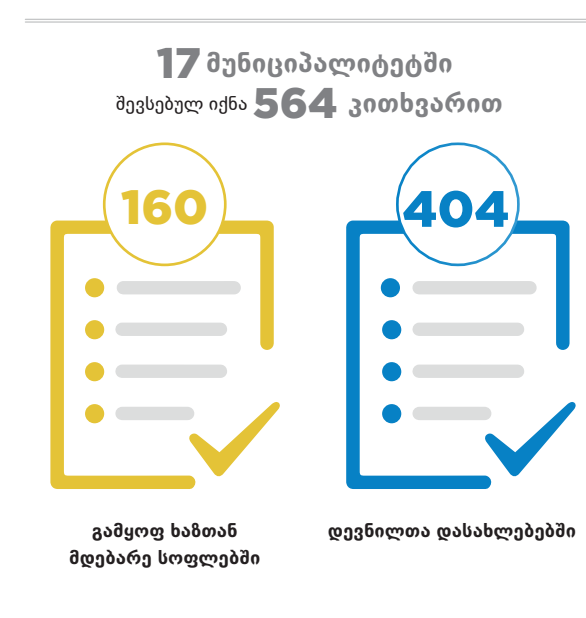
ჩატარებული კვლევის მიზანია - წარმოადგინოს საქართველოში მცხოვრები კონფლიქტით დაზარალებული თემების განსაკუთრებული საჭიროებების ზოგადი მიმოხილვა. საჭიროებების შეფასების პროცესში ჩართულნი იყვნენ ქალები, რომლებიც ცხოვრობენ ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან და დევნილთა დასახლებებში. კვლევის პროცესის მთავარი კითხვა იყო: რა არის ის ძირითადი საჭიროებები და პრიორიტეტები, რომლებიც აქვს ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის კონფლიქტის გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლების და დევნილთა დასახლებების მოსახლეობას?

საჭიროებების შეფასების პროცესში, 2022 წლის აპრილ-ივნისის პერიოდში გაიმართა სტრუქტურირებული კვლევითი ინტერვიუები ქალთა მცირე ჯგუფებთან, რომლებიც ცხოვრობენ ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფი ხაზის გასწვრივ და დევნილთა დასახლებებში, ჯამში 17 მუნიციპალიტეტში. გამოკითხვების შედეგად მოპოვებულ იქნა ინფორმაცია ადამიანის უსაფრთხოების შვიდ კომპონენტთან დაკავშირებულ ასპექტებზე იმგვარი კითხვების გამოყენებით, რომლებიც მორგებული იყო ამ ორი სამიზნე ჯგუფის კონტექსტზე. კვლევის პროცესში, ისევე, როგორც მონაცემების ანალიზის დროს, სპეციალური ყურადღება დაეთმო ქალთა განსაკუთრებულ საჭიროებებსა და გამოწვევებს.

ბათოლოლოგია

კვლევის შედეგად შესწავლილ იქნა ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფი ხაზთან მდებარე სოფლებში და საქართველოს სხვადასხვა მუნიციპალიტეტში მდებარე დევნილთა დასახლებებში მცხოვრები ადამიანების საჭიროებები და პრიორიტეტები. ამ მიზნით, სტრუქტურირებული კვლევითი ინტერვიუები ჩატარდა თემების ადგილობრივი წარმომადგენლების მიერ, რომლებსაც წინასწარი გადამზადება ჩაუტარდათ ინტერვიუს გამართვის ტექნიკებზე, ასევე ისინი გაეცნენ კვლევის მიზნებსა და კითხვარში მოცემულ საკითხებს. კითხვარის შესავსებად ინტერვიუები ჩატარდა ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფი ხაზთან მდებარე სოფლებში და დევნილთა დასახლებებში მცხოვრებ ქალთა მცირე ჯგუფებთან, რომლებიც კარგად იყვნენ ინფორმირებულნი საკუთარი თემების საჭიროებებისა და პრობლემების შესახებ. ამგვარი მცირე ჯგუფური ინტერვიუებისთვის შეირჩა სამი-ოთხი ქალი ადგილობრივი თემებიდან, კვლევის ფარგლებში შერჩეულ თითოეულ ლოკაციაზე.

წინამდებარე ანგარიში მოიცავს კვლევის შედეგებს, ასევე მასში საუბარია გამოყენებულ მეთოდოლოგიაზე, ანგარიშის ძირითადი ნაწილი აანალიზებს და წარმოადგენს იმ საჭიროებებს, რომლებიც გამოვლენილ იქნა ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფი ხაზის გასწვრივ და დევნილთა დასახლებებში მცხოვრებ თემებში; ხოლო ანგარიშის დასკვნითი ნაწილი აჭამებს ძირითად მიგნებებს და მოიცავს ზოგად რეკომენდაციებს, კონფლიქტით დაზარალებულ თემების ადამიანის უსაფრთხოების პირობების გაუმჯობესებას მიზნით.

საველე სამუშაოები დაიგეგმა და ჩატარდა ადგილობრივი არასამთავრობო ორგანიზაციების - იგპ ქალთა ასოციაცია „თანხმობის“, ქალთა ფონდი „სოხუმისა“ და „ქალთა საინფორმაციო ცენტრის“ მიერ.

საჭიროებების შეფასების ფარგლებში, გამყოფი ხაზთან მდებარე სოფლებისთვის და დევნილთა დასახლებებისთვის შემუშავდა ორი მსგავსი კითხვარი და გათვალისწინებულ იქნა სხვადასხვა ტიპის დასახლებების კონკრეტული საჭიროებები. თუმცა, კითხვარებში მოცემული საკითხებისა და პრობლემების უმეტესობა იყო მსგავსი, რაც იძლევა ამ ორი სამიზნე ჯგუფის საჭიროებების ერთმანეთთან შედარების შესაძლებლობას. ქვემოთ მოცემულია კითხვარებში მითითებული საკითხები:

- ◆ სასმელი წყალი/წყალმომარაგება
- ◆ საკანალიზაციო და სადრენაჟე სისტემა
- ◆ ელექტროენერგიის მიწოდება
- ◆ გათბობა და საკვების მომზადება
- ◆ ბუნებრივი გაზი
- ◆ შეშა და ცხელი წყალი
- ◆ საცხოვრებელი პირობები
- ◆ ავტომობილები და სანჯავი
- ◆ სატელეფონო მომსახურებები
- ◆ ინტერნეტი
- ◆ საზოგადოებრივი ტრანსპორტი
- ◆ სამედიცინო დაწესებულებები
- ◆ პანდემიის მართვა (კორონავირუსის პანდემია)
- ◆ აფთიაქები
- ◆ ნარჩენების მართვა
- ◆ გზები
- ◆ საბავშვო ბაღები
- ◆ სკოლები
- ◆ ვეტერინარული და სასოფლო-სამეურნეო მომსახურებები
- ◆ კულტურული დაწესებულებები, გათბობა და დასვენება
- ◆ სპორტული დაწესებულებები
- ◆ თემური შეკრებებისთვის საჭირო დაწესებულებები
- ◆ სასოფლო-სამეურნეო მიწებზე წვდომა
- ◆ სამართლებრივი უფლებები და მიწის საკუთრება

- ◆ წვდომა ბაზარზე
- ◆ ფინანსური და საბანკო სერვისები
- ◆ კვების უსაფრთხოება
- ◆ ფიზიკური უსაფრთხოება
- ◆ პირადი უსაფრთხოება
- ◆ ეკონომიკური უსაფრთხოება

შეგროვილი მონაცემები გაანალიზდა აღწერითი სტატისტიკის გამოყენებით და მოხდა პრობლემების ხელახალი კატეგორიზაცია ათი თემის ირგვლივ, კერძოდ, საგანმანათლებლო დაწესებულებების, ჯანდაცვის მომსახურებებისა და დაწესებულებების, საჯარო ინფრასტრუქტურისა და მომსახურებების, რესურსებზე წვდომის, სოფლის მეურნეობის, კვების უსაფრთხოების, ეკონომიკური სტაბილურობის, კულტურის, სპორტისა და გათბობის და უსაფრთხოების საკითხებზე.

საჭიროებების ანალიზის მთავარი შეზღუდვა უკავშირდება მონაცემთა შეგროვების პროცესს. შემთხვევითი შერჩევის ნაცვლად, ქალთა ჯგუფების შერჩევა მოხდა კვლევის ჩატარების ადგილებში საცხოვრებლის ტიპის კრიტერიუმის საფუძველზე და თემის საჭიროებებთან დაკავშირებით ამ ქალების ცოდნის გათვალისწინებით. გარდა ამისა, რამდენადაც ცალკეული შეკითხვის მიზანი იყო დეტალური ინფორმაციის შეგროვება თითოეული პრობლემის შესახებ, კითხვარის მოცულობა და შესაბამისად, ინტერვიუს დროც გაიზარდა, რასაც გარკვეულ შემთხვევებში, შესაძლოა, გავლენა მოეხდინა პასუხის ხარისხზე. ამასთან, განსხვავდება იმ კითხვარების რაოდენობა, რომელთა შევსებაც მოხდა სამიზნე მუნიციპალიტეტებში; ამგვარად, ანალიზის სანდოობისა და თანმიმდევრულობის უზრუნველყოფის მიზნით, მასში ყურადღება გამახვილებულია უფრო მეტად იმ ლოკაციებზე, სადაც გენერირდა პასუხების მეტ-ნაკლებად მსგავსი რაოდენობა. როგორც ზემოთ აღინიშნა, სამიზნე ლოკაციების საჭიროებებისა და პრიორიტეტების იდენტიფიცირება მოხდა ქალი რესპონდენტების მიერ, რასაც, შესაძლოა, ზეგავლენა მოეხდინა აღქმებთან დაკავშირებულ პასუხებზე, თუმცა ნაკლებად მოახდენდა ზეგავლენას იმ პასუხებზე, რომლებიც უკავშირდება

გამოკვლეულ თემებში არსებულ პრობლემებს. გარდა ამისა, გამოკითხულ იქნა მხოლოდ დევნილთა დასახლებებში (ურბანული და სოფლის ტიპის) მცხოვრები დევნილები, თუმცა დევნილთა

უმრავლესობა ე.წ. კერძო სექტორში ცხოვრობს. ამ ანგარიშის გაცნობისას და კვლევის მიგნებების განხილვისას მხედველობაში უნდა იქნას მიღებული ეს საკითხები.

ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის კონფლიქტის გამყოფ ხაზთან და დევნილთა დასახლებებში მცხოვრები მოსახლეობის საჭიროებათა ანალიზი გენდერულ ჭრილში

ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლებსა და დევნილთა დასახლებებში მცხოვრებმა თემებმა იმ ძირითად პრობლემებზე ისაუბრეს, რაც გავლენას ახდენს მათ პირად უსაფრთხოებაზე. ანგარიშის ამ ნაწილში განხილულია ინფრასტრუქტურულ განვითარებასთან, ეკონომიკურ უსაფრთხოებასთან, საჯარო მომსახურებებსა და რესურსებზე ხელმისაწვდომობასთან დაკავშირებული საკი-

თხები, რაც მთლიანობაში ცხოვრების ხარისხის ფორმირებას ახდენს აღნიშნულ თემებში. ხოლო ეროვნულ და პირად უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული გამოწვევები კი ქმნიან დამატებით საჭიროებას, რომელიც მხედველობაში უნდა იქნას მიღებული, როდესაც ხდება არსებული გამოწვევების ან გამოვლენილი საჭიროებების მიმართ გატარებული პოლიტიკური ზომების გაანალიზება.

საგანმანათლებლო დანახარჯები

კვლევის თანახმად, სკოლამდელ განათლებაზე წვდომა წარმოადგენს ერთ-ერთ მთავარ გამოწვევას ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლებში მცხოვრები ქალებისთვის, რადგანაც რესპონდენტების 58%-მა განაცხადა, რომ მათ სოფლებში არ არის საბავშვო ბაღი. ეს საკითხი განსაკუთრებით პრობლემური იყო გორის (82%), კასპის (78%), დუშეთისა (70%) და ონის (62%) მუნიციპალიტეტებში მცხოვრები თემებისთვის. სოფლებისგან განსხვავებით, შესამჩნევად უკეთესი მდგომარეობაა დევნილთა დასახლებებში, სადაც გამოკითხულთა მხოლოდ 11%-მა განაცხადა ამ პრობლემის შესახებ. თუმცა, მნიშვნელოვანი განსხვავება არსებობს დევნილთა დასახლებებს შორის მუნიციპალიტეტების მიხედვით. მაგალითად, როგორც წყალტუბოში (49%), ხაშურში (33%) და გორში (18%) მცხოვრებმა რესპონდენტებმა აღნიშნეს, დევნილთა დასახლებებში ან მათ ახლოს არ არსებობს სა-

ბავშვო ბაღები, მაშინ, როცა წალენჯიხაში, თეთრიწყაროში, მცხეთასა და ხონში მცხოვრებმა თემებმა საერთოდ არ დაასახელეს ეს პრობლემა. აღსანიშნავია, რომ საგანმანათლებლო მიზნების გარდა, საბავშვო ბაღები წარმოადგენს მთავარ ხელმისაწვდომ საშუალებას ბავშვებზე ზრუნვის თვალსაზრისით, განსაკუთრებით გამოკითხული სამიზნე ჯგუფებისთვის. შესაბამისად, საბავშვო ბაღზე წვდომა მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ქალთა ეკონომიკურ აქტივობებზე და თვითრეალიზაციის შესაძლებლობებზე, რამდენადაც ძირითადად ისინი არიან ბავშვებზე მზრუნველები.

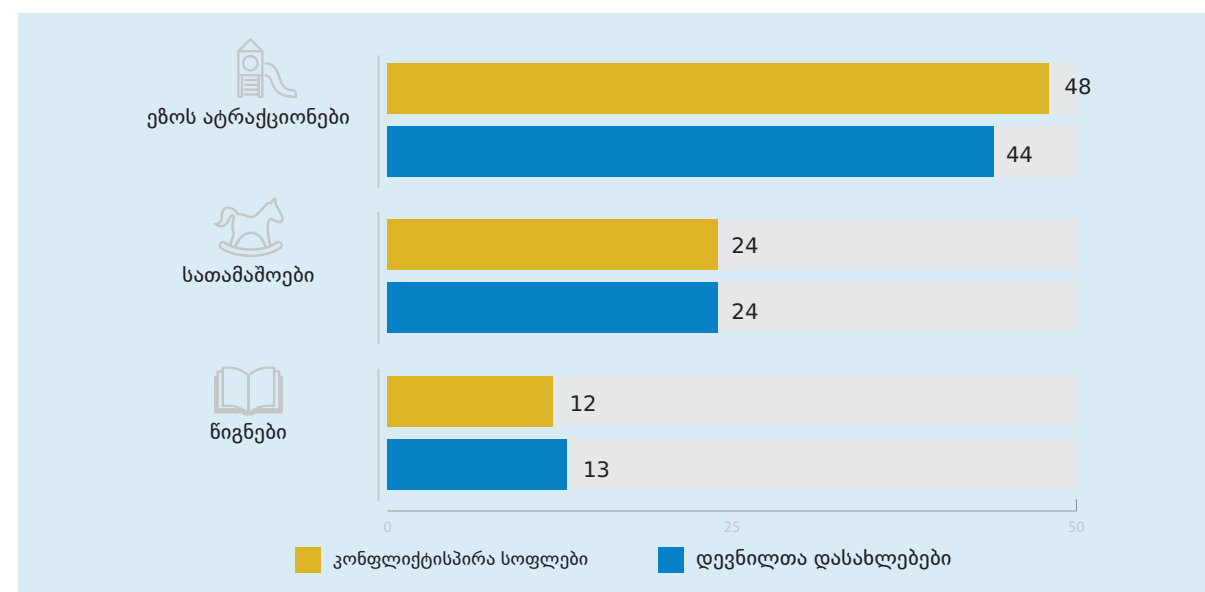
რაც შეეხება მოქმედ საბავშვო ბაღებში არსებულ პირობებს, როგორიცაა, მაგალითად, შენობის შიგნით განთავსებული საპირფარეშო, ონკანის წყალი, კვება და გათბობა, რესპონდენტების უმრავლესობა ამ საკითხს მეტნაკლებად დამაკმაყოფილებლად აფასებს. თუმცა, როგორც სო-

ფლების, ასევე დევნილთა დასახლებების მაცხოვრებლებმა აღნიშნეს, რომ სათამაშო მოედნების აღჭურვილობა და სათამაშოები წარმოადგენს

მთავარ საჭიროებას მათ რაიონებში მდებარე საბავშვო ბაღებისთვის, როგორც ეს ნაჩვენებია პირველ დიაგრამაზე.

დიაგრამა 1

საბავშვო ბაღების საჭიროებები

კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ სკოლაზე წვდომა ნაკლებ პრობლემას წარმოადგენს, რადგან გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში მცხოვრები რესპონდენტების მხოლოდ 28%-მა და გამოკითხულ დევნილთა 6%-მა აღნიშნა, რომ მათ სოფლებში ან მათი დასახლების ახლოს არ არის სკოლა. თუმცა, სკოლების საკითხი პრობლემურია დუშეთში (70%), კასპსა (65%) და გორში (22%) მცხოვრები თემებისთვის და დევნილთა დასახლებებისთვის წყალტუბოს (23%), წალენჯიხისა (13%) და გორის (10%) მუნიციპალიტეტებში. იმ სოფლებსა და დასახლებებში, სადაც არ არის სკოლა, ბავშვებს უწევთ წასვლა მეზობელ სოფლებში ან მუნიციპალურ ცენტრებში (22% იმ დევნილებისა, რომელთაც განაცხადეს, რომ მათ დასახლებაში და დასახლებასთან ახლოს არ არის სკოლა). მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლებში მცხოვრები რესპონდენტების უმეტესობის მიხედვით, ბავშვებს ემსახურება სკოლის ავტობუსი.

რაც შეეხება სკოლის შენობებს, ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში მცხოვრებმა თემებმა აღნიშნეს, რომ სკოლებში არ არის შენობის შიგნით მდებარე საპირფარეშოები (28%) და ონკანის წყალი (16%). გამოკითხული დევნილების განცხადებით, მათ სკოლებში ოდნავ უკეთესი პირობებია - მათმა მხოლოდ 10%-მა დაასახელა ეს საკითხი პრობლემად. ამ კუთხით, კვლავაც შესამჩნევია სხვაობაა დევნილთა დასახლებებს შორის, რამდენადაც თეთრიწყაროში მცხოვრები დევნილების 58%-მა აღნიშნა, რომ მათი დასახლების ახლოს მდებარე სკოლებში არ არის საპირფარეშოები. მართალია, ორივე სამიზნე ჯგუფის რესპონდენტების უმეტესობა აცხადებს, რომ სკოლებში შესაფერისი გათბობაა ზამთრის პერიოდში, თუმცა ზუგდიდის (30%) და თეთრიწყაროს (21%) დევნილი თემები გამოყოფენ ამ პრობლემას. მნიშვნელოვანია, რომ ორივე ტიპის დასახლებების რესპონდენტების უმეტესობამ აღნიშნა სკოლებში ბიბლიოთეკების არარსებობა.

ჯანდაცვის მომსახურებები და დანახლებები

რაც შეეხება ჯანდაცვის მომსახურებებსა და დანახებულებებს, კვლევამ სცადა დაედგინა, თუ რამდენად ხელმისაწვდომია სხვადასხვა სახის ჯანდაცვის დაწესებულებების და ფსიქიკური ჯანმრთელობის მომსახურებები; ასევე, თუ როგორ ხდება კოვიდ 19-ის ვაქცინაციის პროცესის მართვა.

ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მცხოვრები რესპონდენტები აღნიშნავენ, რომ მათ სოფლებში არ არის არც საავადმყოფო და არც პოლიკლინიკა, ხოლო მათი 17% საუბრობს სოფლებში ამბულატორიის არარსებობაზე. სოფლებში ამბულატორიის არარსებობა უფრო დიდ პრობლემას წარმოადგენს კასპის (52%), გორის (18%) და დუშეთის (17%) მუნიციპალიტეტების მაცხოვრებლებისთვის. შესაბამისად, იმ სოფლების მაცხოვრებლებს, სადაც არ არსებობს სამედიცინო დაწესებულებები, უხდებათ მუნიციპალურ ცენტრებში (38%) ან უახლოეს ქალაქებში (26%) გამგზავრება ჯანდაცვის მომსახურების მისაღებად. იმ სოფლებში მაცხოვრებელ რესპონდენტთა 82%, სადაც არ არის ჯანდაცვის დაწესებულებები, აცხადებს, რომ სოფელში არის სოფლის ექიმი. მნიშვნელოვანია, რომ აფთიაქზე წვდომა წარმოადგენს ერთ-ერთ მთავარ პრობლემას რესპონდენტების 93%-სთვის. საბაზისო მედიკამენტების ყიდვის მიზნითაც კი, მათ მუნიციპალურ ცენტრებში, უახლოეს ქალაქებსა თუ სოფლებში უწევთ გამგზავრება.

სამედიცინო დაწესებულებებზე წვდომა ასევე მთავარ პრობლემას წარმოადგენს დევნილთა დასახლებებისთვისაც. მართალია, აქ მდგომარეობა ოდნავ უკეთესია, ვიდრე გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლებში, მაგრამ გამოკითხულ დევნილთა 75%-მა აღნიშნა, რომ მათ დასახლებაში და მახლობლად არ არის საავადმყოფო. პოლიკ-

ლინიკებზე და ამბულატორიებზე წვდომის მხრივ კიდევ უფრო უარესი მდგომარეობაა, რადგანაც გამოკითხულ დევნილთა 89%-მა და გამყოფი ხაზისმიმდებარე სოფლების მაცხოვრებელთა 67%-მა დაასახელა ეს პრობლემა. რესპონდენტების 35% აცხადებს, რომ არსებულ სამედიცინო დაწესებულებებში არ არის შესაბამისი აღჭურვილობა და რომ ეს დაწესებულებები საჭიროებს შეკეთებას, ხოლო რესპონდენტთა 51% ირწმუნება, რომ ამ სამედიცინო ცენტრებში, მათი სავალალო მდგომარეობიდან გამომდინარე, შეუძლებელია ხარისხიანი მომსახურების მიღება. იმ დევნილთა დასახლებებში, სადაც არ არის სამედიცინო დაწესებულებები, მაცხოვრებლების 41%-ს უხდება მუნიციპალურ ცენტრებში წასვლა აუცილებელი სამედიცინო მომსახურებების მისაღებად.

დასახლებაში ან მის მახლობლად აფთიაქების არარსებობა წარმოადგენს გამომწვევას დევნილთა 42%-სთვის, განსაკუთრებით ხონში (80%), სენაკში (78%), ნალენჯიხაში (68%), წყალტუბოში (51%) და თეთრიწყაროში (47%). უახლოეს აფთიაქამდე მისასვლელად, მათაც უწევთ მუნიციპალურ ცენტრებში გამგზავრება. კვლევის შედეგად ასევე დადგინდა, რომ მუნიციპალიტეტის მხარდაჭერის პროგრამა ყველაზე პოპულარულია (31%) გამოკითხულ დევნილებს შორის, მას მოსდევს მერიის დახმარების პროგრამა (19%) და აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობის მიერ უზრუნველყოფილი დახმარების პროგრამა (10%). თუმცა, დევნილი რესპონდენტების მხოლოდ 10%-ზე მეტს ჰქონდა ინფორმაცია იმ ზღვრების შესახებ, რომელიც დაწესებულია მუნიციპალური მთავრობების მიერ უფასო მედიკამენტებზე, რაც მიუთითებს თემაში ინფორმაციის უკეთესად გავრცელების საჭიროებაზე.

შეგროვებული მონაცემები გვიჩვენებს, რომ სამედიცინო მომსახურებებით სარგებლობისას, გამყოფ ხაზთან ახლოს მდებარე სოფლების (65%) და დევნილთა დასახლებების (87%) მაცხოვრებელთა უმეტესობა დამოკიდებულია საყოველთაო დაზღვევაზე, ან მომსახურების საფასურს იხდის ნაღდი ფულით (შესაბამისად, 31% და 9%). კერძო სადაზღვევო სერვისების თვალმისაცემი გამოუყენებლობა, შესაძლებელია, უკავშირდებოდეს ეკონომიკური აქტივობების ტიპებს და შემოსავლის წყაროს გამოკითხულ ჯგუფებში. როგორც უკვე იყო განხილული ეკონომიკური სტაბილურობის ნაწილში, გამოკითხულ რესპონდენტთა უმეტესობა დამოკიდებულია პენსიებზე, სახელმწიფო სოციალური დახმარების პროგრამებზე და ოჯახური მეურნეობიდან მიღებულ შემოსავლებზე, რაც გამორიცხავს მათ კორპორატიული ჯანმრთელობის დაზღვევის სქემებიდან.

კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი საკითხი, რომელიც უკავშირდება ქალთა ჯანმრთელობას, არის წვდომა სქესობრივი და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის მომსახურებებზე. ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მცხოვრები რესპონდენტების აბსოლუტურმა უმრავლესობამ (97%) აღნიშნა, რომ მათ სოფლებში არ არის ხელმისაწვდომი გინეკოლოგიური მომსახურებები. ამ შემთხვევაშიც, გინეკოლოგიური მომსახურებების მიღების ან მშობიარობის მიზნით, ქალებს უწევთ მუნიციპალურ ცენტრებში ან უახლოეს ქალაქებში გამგზავრება, რაც დამატებით დროსა და რესურსებს მოითხოვს. თუმცა, კვლევის მიერ მოცულ სოფლებში 1% არის სახლში მშობიარობის მაჩვენებელი. ეს საკითხი ნაკლებად მწვავეა, თუმცა მაინც საყურადღებოა დევნილთა დასახლებებში, მათი მდებარეობის გათვალისწინებით. მაგალითად, ჯამში გამოკითხულ დევნილთა 55%-მა აღნიშნა ამ პრობლემის შესახებ, თუმცა სქესობრივი და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის მომსახურებებზე წვდომა აქტუალურ პრობლემას წარმოადგენს იმ ქალებისთვის, რომლებიც ცხოვრობენ ყველა გამოკვლეულ ლოკაციაზე,

გარდა ქუთაისის და ზუგდიდის დევნილთა ცენტრებში მცხოვრები ქალებისა, როგორც ეს ნაჩვენებია.

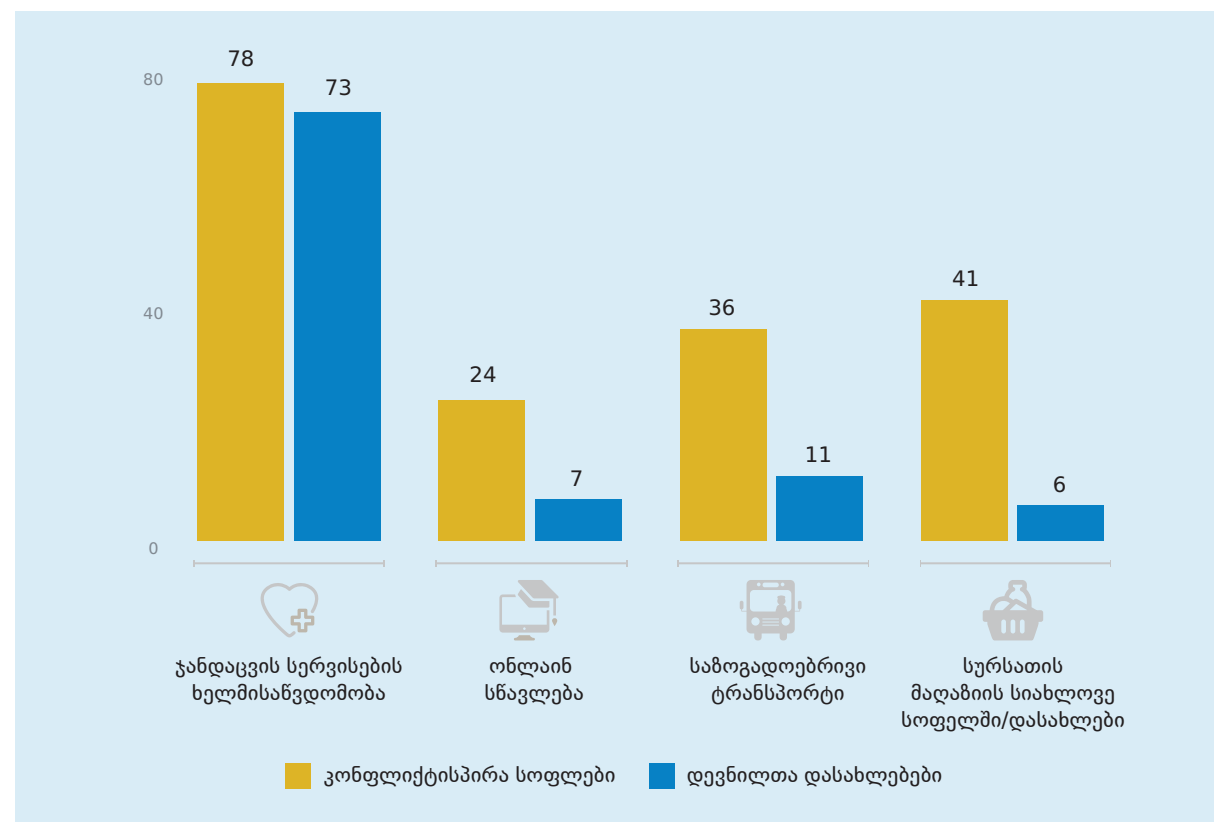
ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლებში და დევნილთა დასახლებებში მცხოვრები რესპონდენტების უმეტესობა ითხოვს ფსიქოლოგიურ დახმარებას კონფლიქტთან და იძულებით გადაადგილებასთან დაკავშირებული ტრავმის გამო. თუმცა, ფსიქოლოგიური დახმარების სერვისები ძირითადად ხელმისაწვდომია მუნიციპალურ ცენტრებსა და დიდ ქალაქებში. ამ საკითხთან დაკავშირებით, დევნილები უკეთეს მდგომარეობაში არიან, ვიდრე გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლების მაცხოვრებლები. მაგალითად, სოფლებში მაცხოვრებელი რესპონდენტების 63%-ს უწევს მგზავრობა უახლოეს ქალაქში, მაშინ როცა დევნილთა შემთხვევაში ეს მაჩვენებელი 22%-ს უტოლდება. მიუხედავად ამისა, დევნილთა ერთმა მესამედმა აღნიშნა, რომ იმ შემთხვევაში, თუ დასჭირდებათ ფსიქოლოგის კონსულტაცია, მათ მოუწევთ თბილისში გამგზავრება.

იმის მიუხედავად, რომ დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრის მონაცემების მიხედვით, კოვიდ 19 კორონავირუსი 1,7 მილიონზე მეტმა მოქალაქემ გადაიტანა, დაავადების პრევენციის ძირითადი მექანიზმი - ვაქცინაცია, არ იყო ხელმისაწვდომი კვლევის არეალში მოხვედრილი სოფლებისთვის. მაგალითად, ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მცხოვრები რესპონდენტების მხოლოდ 7%-მა აღნიშნა, რომ მათ სოფლებში ვაქცინაცია იყო ხელმისაწვდომი, მაშინ, როცა მათ 60%-ს ამ მიზნით მუნიციპალურ ცენტრებში მოუწია გამგზავრება. მათგან განსხვავებით, დევნილებს უკეთესი წვდომა ჰქონდათ ვაქცინაციის დაწესებულებებზე, კერძოდ კი, დევნილთა 64%-მა განაცხადა, რომ მათ შეეძლოთ ვაქცინის გაკეთება საკუთარ ქალაქებსა თუ სოფლებში და მხოლოდ 18%-ს მოუწია მუნიციპალურ ცენტრებში გამგზავრება ამ მიზნით.

კორონავირუსის ფართოდ გავრცელებამ კიდევ უფრო გაამწვავა სამედიცინო მომსახურებებსა და დანერგულებებზე წვდომის პრობლემა, განსაკუთრებით სოფლად, მათ შორის გამყოფი ხაზის გასწვრივ მდებარე სოფლებში, როგორც ეს მოცემულია მეორე დიაგრამაზე. გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლების მაცხოვრებლების 78% და დევნილთა დასახლებებში მცხოვრები რესპონდენტების 73% ყურადღებას ამახვილებს ჯანდაცვის მომსახურებების მიწოდების აუცილებლობაზე

დიაგრამა 2

სოფლების/დასახლებების პრიორიტეტული პრობლემები კოვიდ 19-ით გამოწვეული ცვლილებების გათვალისწინებით

კვლევის შედეგად ასევე მოპოვებულ იქნა ინფორმაცია იმის თაობაზე, თუ როგორ ხედავენ გამოკითხული დევნილები მთავრობის როლს ჯანდაცვის სექტორში არსებულ კომპლექსურ პრობლემებთან გასამკლავებლად. რესპონდენტების 87% მიიჩნევს, რომ მთავრობა უნდა არეგულირებდეს მედიკამენტების ფასებს, 62%-მა აღნიშნა, რომ

საკუთარ საცხოვრებელთან ახლოს. სოფლად არსებული ცუდი სატრანსპორტო კომუნიკაცია, რომელზეც საუბრობს გამოკითხული რესპონდენტების 36%, კიდევ უფრო ამწვავებს ამ პრობლემას, რადგანაც სამედიცინო დახმარების მისაღებად სოფლის მაცხოვრებლებს უხდებათ მუნიციპალურ ცენტრებსა თუ უახლოეს ქალაქებში გამგზავრება, როგორც ამაზე უკვე იყო ზემოთ საუბარი.

მოქალაქეები უნდა იყვნენ ინფორმირებულნი იმ სერვისებისა და პროგრამების შესახებ, რომლებიც ფარავს მათთვის გამოწვეული მედიკამენტების ხარჯებს, ხოლო რესპონდენტების 42% ყურადღებას ამახვილებს აფთიაქებსა და სამედიცინო ცენტრებზე წვდომის გაზრდის საჭიროებაზე.

საქართველოში ინფრასტრუქტურა და მომსახურებები

კვლევის შედეგები გვიჩვენებს, რომ საგზაო ინფრასტრუქტურა უკიდურესად მნიშვნელოვანია ხარისხიან ჯანდაცვასა და განათლებაზე წვდომის გასაზრდელად, ისევე, როგორც სოციალურ-ეკონომიკური კავშირების შენარჩუნებისთვის სასოფლო და ურბანულ დასახლებებს შორის.

საერთო ჯამში, ამასთან შედარებით დევნილთა უფრო მცირე ნაწილი, კერძოდ კი 27% იზიარებს იგივე წუხილს მოუწესრიგებელ გზებთან დაკავშირებით და ისინი საუბრობენ შესაფერისი გზების მშენებლობის საჭიროებაზე საკუთარ დასახლებებში. წალენჯიხის (63%), სენაკის (43%), ქუთაისის (41%), წყალტუბოსა (36%) და თეთრიწყაროს (34%) დევნილი თემები უფრო მეტად საუბრობდნენ ამ პრობლემაზე, ვიდრე სხვა ადგილას მცხოვრები რესპონდენტები.

რაც შეეხება ტრანსპორტის საკითხს, გამყოფ ხაზთან მცხოვრებმა პირებმა ხაზგასმით აღნიშნეს საზოგადოებრივი ტრანსპორტის (ავტობუსის ან მიკროავტობუსის) არარსებობა, რომელიც მათ სოფელს დააკავშირებს მუნიციპალურ ცენტრთან (24%) და ადმინისტრაციულ ცენტრთან (39%). მესტიაში, ონში, დუშეთში, კასპსა და ხაშურში მცხოვრები რესპონდენტები ყველაზე მეტად ბარალდებიან ამ პრობლემის გამო. იმ სოფლებში, სადაც დადის საზოგადოებრივი ტრანსპორტი, რესპონდენტების 55% აცხადებს, რომ არ არის გადახურული ავტობუსის გაჩერებები. ავტობუსის გაჩერებების კეთილმოწყობასთან დაკავშირებით არსებულ პრობლემებზე დევნილთა 45%-მაც ისაუბრა, ხოლო მათმა 23%-მა აღნიშნა, რომ საზოგადოებრივი ტრანსპორტის არარსებობა წარმოადგენს პრობლემას მათი თემისთვის. საკითხის სიმწვავე განსაკუთრებით გამოიკვეთა თეთრიწყაროს, მცხეთის, ზუგდიდის, წალენჯიხისა და გორის მუნიციპალიტეტებში მდებარე დევნილთა დასახლებებში.

სასმელ წყალზე წვდომა დასახელდა ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან პრობლემად ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლებში მცხოვრები რესპონდენტებისთვის. ამ სამიზნე ჯგუფიდან, **გამოკითხულთა 34%-მა აღნიშნა, რომ მათ არ მიეწოდებათ სასმელი წყალი წყალმომარაგების სისტემის საშუალებით; ამ პრობლემაზე განსაკუთრებით გაამახვილეს ყურადღება ხაშურსა (93%) და მესტიაში (92%), თუმცა ამავე საკითხზე წუხილს გამოხატავენ დუშეთის (35%), გორისა (27%) და კასპის (22%) მაცხოვრებლებიც.**

ამ კუთხით, დევნილებს უკეთესი მდგომარეობა აქვთ, რადგანაც ჯამში მათმა მხოლოდ 18%-მა ისაუბრა აღნიშნულ პრობლემაზე. თუმცა, ზუგდიდის, ხაშურის, თეთრიწყაროსა და ხონის მაცხოვრებლები ამ პრობლემას უფრო ხშირად აწყდებიან, ვიდრე სხვა რეგიონების მაცხოვრებლები. რაც შეეხება ცხელ წყალზე წვდომას, გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლებში მცხოვრები რესპონდენტების 41% აცხადებს, რომ ამ პრობლემაზე არ ხდება რეაგირება, ხოლო ონის, დუშეთის, კასპისა და გორის მუნიციპალიტეტებში მცხოვრები რესპონდენტები ამ პრობლემაზე უფრო მეტად საუბრობენ, ვიდრე სხვა ლოკაციებზე მაცხოვრებელი რესპონდენტები. დევნილთა დასახლებებში რესპონდენტების 75%-მა განაცხადა, რომ იყენებენ ცხელ წყალს.

საკანალიზაციო და სადრენაჟე სისტემების არარსებობა წარმოადგენს მორიგ მწვავე პრობლემას ორივე სამიზნე ჯგუფის რესპონდენტებისთვის. მაგალითად, გამყოფი ხაზის გასწვრივ მცხოვრები პირები საუბრობენ საკანალიზაციო (85%) და სადრენაჟე (49%) სისტემების არარსებობაზე საკუთარ სოფლებში. ეს პრობლემა უფრო მეტად აქტუალური აღმოჩნდა მესტიის (92%), დუშეთის (78%), კასპისა (65%) და გორის (64%)

მუნიციპალიტეტებში. გამოკითხული დევნილთა თემების წარმომადგენლებმაც ასევე ისაუბრეს საკანალიზაციო და სადრენაჟე სისტემების არარსებობაზე საკუთარ დასახლებებში (შესაბამისად, 34% და 52%). ამასთან, კომპაქტურ ცენტრებში დევნილთა 13%-მა აღნიშნა, რომ ისინი სხვა რამდენიმე ოჯახთან ან მათი სართულის ყველა მაცხოვრებელთან ერთად სარგებლობენ საზიარო საპირფარეშოთი, რაც წლების მანძილზე ნეგატიურ ზეგავლენას ახდენს მათ საცხოვრებელ პირობებზე.

გამოკვლევულ ლოკაციებზე ნარჩენების მართვის სისტემა ფუნქციონირებს უკეთესად, ვიდრე ზემოთ განხილული საზოგადოებრივი მომსახურებები. გამოკითხული სოფლის მოსახლეობის მხოლოდ 12%-მა ისაუბრა ცენტრალიზებული ნაგავშემკრები მომსახურების არარსებობაზე, როგორც პრობლემაზე. თუმცა, ამ მომსახურების არარსებობაზე საუბრობენ მესტიისა (77%) და დუშეთის (22%) მუნიციპალიტეტების სოფლებში მაცხოვრებელი რესპონდენტები. დევნილთა დასახლებებში რესპონდენტთა მხოლოდ 2%-მა აღნიშნა ეს საკითხი. კვლევის შედეგად ასევე მოპოვებულ იქნა ინფორმაცია ნარჩენების მართვის იმ სახეებზე, რომლებიც ხელმისაწვდომია სამიზნე ჯგუფებისთვის. იმ ლოკაციებზე, სადაც არსებობს ნაგავშემკრები მომსახურებები, როგორც გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში მცხოვრები რესპონდენტების (54%), ასევე დევნილთა დასახლებებში მაცხოვრებელი რესპონდენტების უმრავლესობა (69%) აღნიშნავს, რომ ისინი ნაგავს ყრიან საკუთარ დასახლებაში არსებულ ნაგავსაყრელზე, ხოლო რესპონდენტების დაახლოებით მეოთხედმა აღნიშნა, რომ მათ რაიონში დადის ნარჩენების შემგროვებელი მანქანა. თუმცა, საყოფაცხოვრებო ნარჩენების გატანის სიხშირე უფრო მაღალია დევნილთა დასახლებებში (52%

- ყოველდღიურად, 45% - სულ მცირე, კვირაში ერთხელ), ვიდრე გამყოფი ხაზის გასწვრივ მდებარე სოფლებში (2% - ყოველდღიურად, 72% - სულ მცირე, კვირაში ერთხელ).

რესპონდენტების 23%-ის თანახმად, გაზგაყვანილობა არ არის ხელმისაწვდომი ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მდებარე ზოგიერთ სოფელში. ეს საკითხი განსაკუთრებით პრობლემატურია მესტიის, დუშეთის და გარკვეულწილად, ონის მუნიციპალიტეტების სოფლებში. ამ მხრივ მდგომარეობა ოდნავ უკეთესია დევნილთა დასახლებებში, სადაც რესპონდენტების დაახლოებით 16% ასახელებს გაზგაყვანილობის არარსებობას, როგორც პრობლემას; მათ შორის, წალენჯიხაში (78%), ზუგდიდში (28%) და წყალტუბოში (26%) მდებარე კოლექტიური ცენტრების მაცხოვრებლებმა უფრო მეტად ისაუბრეს ამ პრობლემაზე, ვიდრე სხვა ლოკაციებზე მცხოვრებმა რესპონდენტებმა. იმ ადგილებში, სადაც არ არსებობს გაზგაყვანილობა, მაცხოვრებლებს თხევად გაზის მიტანის სერვისზე აქვთ წვდომა.

ორივე სამიზნე ჯგუფის რესპონდენტებმა აღნიშნეს, რომ მათ მიეწოდებათ ელექტროენერგია ელექტროენერგეტიკული ქსელის მეშვეობით. თუმცა, გამყოფ ხაზთან ახლოს მდებარე სოფლებში მცხოვრები თემების 58%-მა და დევნილთა დასახლებების მაცხოვრებელთა 28%-მა აღნიშნა, რომ დენის გამორთვა სულ მცირე, თვეში რამდენჯერმე ხდება, რაც ელექტროენერგიაზე წვდომის არასტაბილურობაზე მიანიშნებს. გარე განათების კუთხით, გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლებში მცხოვრები რესპონდენტების 17%-მა და დევნილთა დასახლებებში მცხოვრები რესპონდენტების 9%-მა აღნიშნა, რომ მათ რაიონებში არ არსებობს ქუჩის განათება. ამ პრობლემაზე ისაუბრა დუშეთიდან კვლევაში მონაწილე პირების 52%-მა.

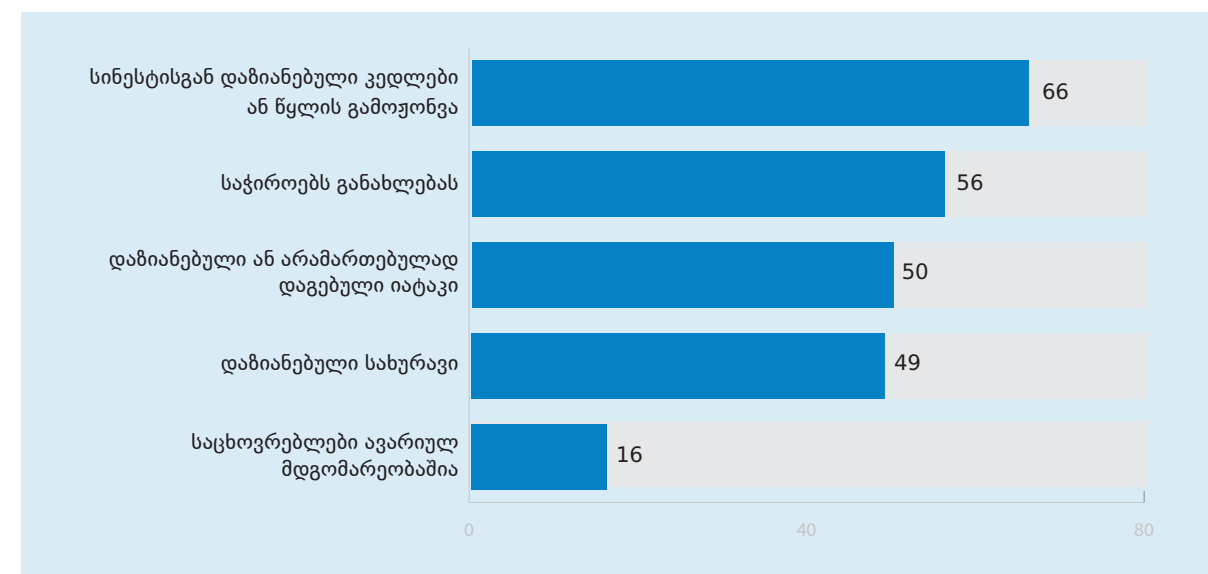
პირობები დევნილთა დასახლებებში

14 მუნიციპალიტეტში მდებარე დევნილთა დასახლებებში მცხოვრებ რესპონდენტებს ასევე დაუსვეს კითხვები მათ საცხოვრებელ შენობებში არსებული პირობების შესახებ. როგორც მესამე დიაგრამაზე ნაჩვენებია, გამოკითხულ დევნილთა 66% აცხადებს, რომ ყველაზე მწვავე პრობლემაა ნესტისგან დაზიანებული კედლები ან წყლის გაჟონვა. რეგიონების მიხედვით ჩაშლილი მონაცემების ანალიზი გვიჩვენებს, რომ სამეგრელოსა

და იმერეთის რეგიონებში მდებარე დევნილთა დასახლებებს (ზუგდიდში, წალენჯიხაში, სენაკში, ქუთაისში, ხონში, წყალტუბოში) გაცილებით უფრო მეტი პრობლემები აქვთ, ვიდრე ქვეყნის აღმოსავლეთ ნაწილში მაცხოვრებელ დევნილებს; თუმცა, გორსა (60%) და მცხეთაში (45%) მცხოვრები რესპონდენტების მნიშვნელოვანმა ნაწილმა ასევე ისაუბრა აღნიშნულ პრობლემაზე.

დიაგრამა 3

დევნილთა დასახლებებში არსებული პირობები

ამასთან, კვლევის მონაწილე დევნილების 56%-მა აღნიშნა, რომ საჭიროა მათ დასახლებაში მდებარე საცხოვრებელი შენობების რეაბილიტაცია; სხვა ლოკაციებთან შედარებით, წყალტუბოსა და ქუთაისში მცხოვრები რესპონდენტების შედარებით მცირე რაოდენობამ - დაახლოებით ყოველმა მეხუთე რესპონდენტმა ისაუბრა ამ პრობლემაზე. დევნილთა დასახლებებში არსებულ პირობებზე საუბრისას, რესპონდენტების თანაბარმა რაოდენ-

ობამ (50%) აღნიშნა, რომ დაზიანებულია ჭერი და იატაკი; მათი თქმით, საცხოვრებელი შენობები საჭიროებს შეკეთებას მთელი რიგი დაზიანებების გამო. აღსანიშნავია, რომ მიუხედავად იმისა, რომ საცხოვრებელი კორპუსების გაუმართაობასა და ავარიულ მდგომარეობაზე რესპონდენტთა მცირე ნაწილმა განაცხადა, ეს რაოდენობა მაინც შემამფოთლებელია, რადგან დევნილთა 16% ნგრევადა ობიექტებში, მუდმივი საფრთხის ქვეშ ცხოვრობს.

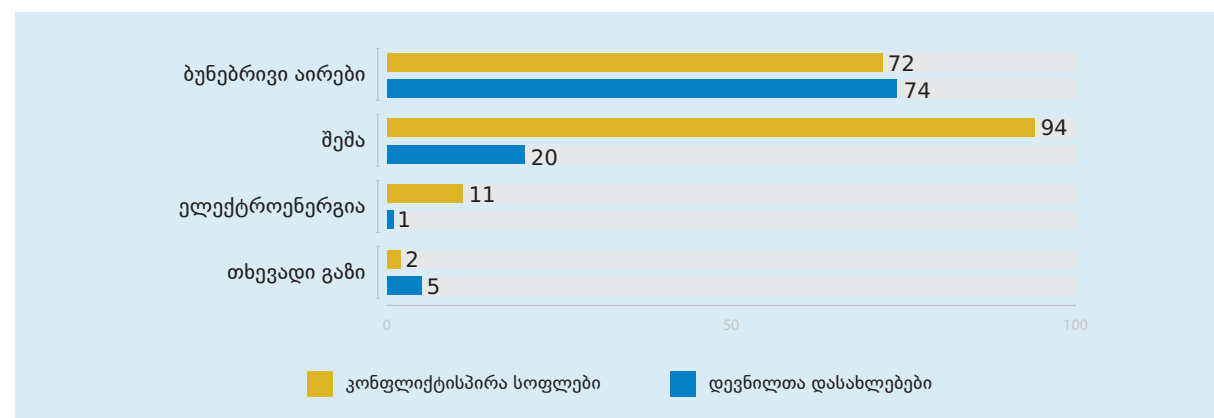
რესურსებზე ხელმისაწვდომობა

კვლევის ფარგლებში შეგროვდა მონაცემები იმ რესურსების სახეობებზე, რომელსაც კვლევის მონაწილეები საჭმლის მოსამზადებლად და ზამთარში გასათბობად იყენებენ. რესპონდენტებს შეეძლოთ მაქსიმუმ სამი პასუხის გაცემა აღნიშნულ შეკითხვაზე და მათი პასუხების საფუძველზე დადგინდა, რომ ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამოყოფილი ხაზთან მდებარე სოფლების მაცხოვრებლების და დევნილთა დასახლებებში მცხოვრები რესპონდენტების დაახლოებით 75% საჭმლის მოსამზადებლად ძირითადად ბუნებრივ აირს იყენებს. საჭმლის მომზადების მიზნით შეშის გამოყენების

თვალსაზრისით მნიშვნელოვანი განსხვავება გამოვლინდა; კერძოდ, გამოყოფილი ხაზის გასწვრივ მდებარე სოფლების მაცხოვრებლები დაახლოებით ოთხჯერ მეტად მოიხმარენ შეშას, ვიდრე დევნილები (შესაბამისად, 79% და 20%). მსგავსი ტენდენცია შეინიშნება ზამთარში გათბობის მიზნით შეშის გამოყენების კუთხითაც, როგორც ნაჩვენებია მეოთხე დიაგრამაზე. თუმცა, ორივე ჯგუფი ერთნაირად არის დამოკიდებული გათბობის მიზნით ბუნებრივი აირის გამოყენებაზე. კონკრეტულად კი, რესპონდენტების დაახლოებით 73%-მა აღნიშნა ეს ფაქტი.

დიაგრამა 4

გათბობის მთავარი წყარო ზამთარში

მართალია, გამოყოფილი ხაზთან მცხოვრები ადამიანებისთვის გათბობისა და საჭმლის მომზადების მთავარ საშუალებას შეშა წარმოადგენს, ამ რაიონის მაცხოვრებლების 73%-მა აღნიშნა, რომ მათ არ აქვთ საშუალება, შეიძინონ საკმარისი რაოდენობის შეშა ზამთარში გასათბობად. ამ საკითხთან მიმართებით უფრო დიდ საჭიროებაზე ხაზურში, გორში, ონში, კასპსა და საჩხერეში მცხოვრები რესპონდენტები მიუთითებენ, რომლებიც ირწმუნებიან, რომ არ მიუღიათ შეშის ვაუჩერი. მართალია, საერთო ჯამში, დევნილთა დასახლებები გა-

სათბობად შეშას ნაკლებად მოიხმარენ, ზოგიერთ დასახლებაში, მაგალითად, ხაშურის, საჩხერის, წალენჯიხის, ზუგდიდის, სენაკისა და მცხეთის მუნიციპალიტეტებში, რესპონდენტებმა აღნიშნეს, რომ მათ არ აქვთ შესაბამისი ფინანსური რესურსები, რომ მოიმარაგონ საკმარისი რაოდენობის შეშა ზამთრისთვის. იმ დევნილების ნახევარი, ვინც შეშას მოიხმარს, აცხადებს, რომ არც მათ არ მიუღიათ ვაუჩერები, რაც მათ ზამთრის თვეებში სახლების გათბობაში დაეხმარებოდა.

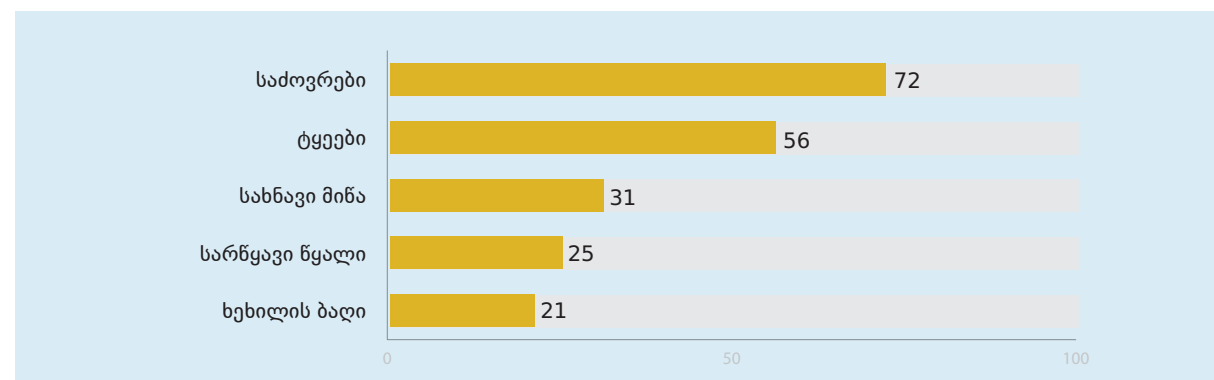
სოფლის მეურნეობა

სოფლის მეურნეობის სექტორი ყველაზე მეტად დაზარალდა გაჭიანურებული კონფლიქტისა და ე.წ. „ბორდერიზაციის“ პროცესის შედეგად, რომელიც უწყვეტად მიმდინარეობს გამოყოფილი ხაზთან მდებარე სოფლებში, ამ შემთხვევაში, კვლევის ჩატარების რეგიონებში, რომლებიც მდებარეობს ცხინვალის რეგიონთან/სამხრეთ ოსეთთან. გადაუჭრელი კონფლიქტის მძიმე ზეგავლენა ადგილობრივ სოფლის მეურნეობაზე გამოიხატება სხვადასხვა ტიპის რესურსებზე შეზღუდულ წვდომაში, როგორც ნაჩვენებია მეხუთე დიაგრამაზე. თემის წევრების უმეტესობამ (72%) აღნიშნა, რომ მათ

შეზღუდული აქვთ წვდომა საკუთარ საძოვრებზე, ხოლო რესპონდენტების ნახევარზე მეტი (56%) აცხადებს, რომ ისინი მსგავს პრობლემას აწყდებიან ტყეზე წვდომის თვალსაზრისით. მართალია, ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამოყოფილი ხაზთან მდებარე სოფლებში მცხოვრებმა ყველა რესპონდენტმა წამოჭრა ეს პრობლემა, მაგრამ საჩხერეში, ქარელში, გორში, ონში, დუშეთსა და ხაშურში მცხოვრები რესპონდენტები განსაკუთრებით მწვავედ საუბრობდნენ ამ პრობლემის შესახებ.

დიაგრამა 5

კონფლიქტის შედეგად დაკარგული რესურსები

სასოფლო-სამეურნეო მიწების სარწყავი წყლის ნაკლებობა კიდევ ერთი პრობლემაა, რომელიც მნიშვნელოვნად ამძაფრებს ადგილობრივი სოფლის მეურნეობის სექტორის მდგომარეობას. გამოყოფილი ხაზთან მდებარე სოფლებში მცხოვრები რესპონდენტების ნახევარზე მეტი (54%) საუბრობს სასოფლო-სამეურნეო მიწების სარწყავი წყლის არასაკმარის რაოდენობაზე; წყლის რესურსის სიმწირის გამო განსაკუთრებით დაზარალდნენ ხაშურში (87%), დუშეთში (87%), ონში (85%) და საჩხერეში (77%) მცხოვრები

რესპონდენტები. რესპონდენტების მეოთხედმა ცხინვალის რეგიონზე/სამხრეთ ოსეთზე გამავალ სარწყავ წყალზე წვდომის დაკარგვის მიზეზად გადაუჭრელი კონფლიქტი დაასახელა.

კონფლიქტთან დაკავშირებული ფაქტორების გარდა, რაც მნიშვნელოვნად აფერხებს ადგილობრივი სოფლის მეურნეობის განვითარებას, ამ სოფლების მაცხოვრებელი რესპონდენტების 80% ასევე საუბრობს სასოფლო-სამეურნეო მომსახურებებსა და მექანიზაციის ცენტრებზე წვდომის ნაკლებობაზე, რაც მათ უფრო ეფექტურად

დაეხმარებოდა სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების წარმოებაში, მოსავლის აღებასა და საქონლის ტრანსპორტირებაში.

რაც შეეხება დამატებით სასოფლო-სამეურნეო მომსახურებებს, თემების 92% უკმაყოფილებას გამოთქვამს იმის გამო, რომ მათ სოფლებში არ არსებობს მაღაზიები, სადაც იყიდება პესტიციდები, სასუქი და სხვა სასოფლო-სამეურნეო საქონელი. ანალოგიურად, სოფლებში ვეტერინარული მაღაზიის არარსებობა მორიგ პრობლემად დაასახელა რესპონდენტების 96%-მა, ხოლო რესპონდენტების თითქმის ერთმა მესამედმა აღნიშნა, რომ სოფლებში არ არიან ვეტერინარები. მათიარყოფნა განსაკუთრებით მწვავედ იგრძნობა მესტიისა და გორის მუნიციპალიტეტებში. ეს ფაქტორები, ტრანსპორტირებასთან და საგზაო ინფრასტრუქტურასთან დაკავშირებულ პრობლემებთან ერთად, დამატებით სირთულეებს უქმნის ადგილობრივ ფერმერებს, რადგან ისინი იძულებულნი არიან საჭირო პროდუქტები მუნიციპალურ ცენტრებსა თუ უახლოეს ქალაქებში შეიძინონ.

კვლევის ფარგლებში ასევე მოპოვებულ იქნა ინფორმაცია, თუ რა დონეზე დაზარალდა გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლების მოსახლეობა აზიური ფაროსანას გავრცელების შედეგად. რესპონდენტების მეხუთედზე მეტმა (23%) განაცხადა, რომ მათი სოფლები და სასოფლო-სამეურნეო მიწები დაზარალდა აზიური ფაროსანას შედეგად, ხოლო რესპონდენტების 62% ირწმუნება, რომ მთავრობის მიერ არ იქნა გატარებული პრევენციული ზომები, როგორიცაა შეწამვლა და მოსაზიდი ხაფანგი-ფერომონის განთავსება.

რამდენადაც ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლებში მცხოვრები კაცების დაახლოებით 80% და ქალების 66% არის თვითდასაქმებული და მათი უმრავლესობა დაკავებულია სოფლის მეურნეობით, კონფლიქტის შედეგად დაწესებული შეზღუდვები და სასოფლო-სამეურნეო და საზოგადოებრივი სერვისების ნაკლებობა მნიშვნელოვან უარყოფით ზეგავლენას ახდენს ადგილობრივი მოსა-

ხლეობის შესაძლებლობებზე ნატურალური მეურნეობების განვითარების კუთხით. შედეგად, ადამიანთა უფრო და უფრო მზარდი რაოდენობა ხდება დამოკიდებული სახელმწიფო სოციალური დახმარების პროგრამებზე, როგორც შემოსავლის მთავარ წყაროზე.

ანგარიშში არ არის მოცემული ინფორმაცია დევნილთა თემების მიერ დაკარგული რესურსების შესახებ, რამდენადაც დევნილებს მოუწიათ თავიანთი საკუთრების მითოვება 1990-იანი წლებისა და 2008 წლის კონფლიქტების გამო. თუმცა, დევნილთა (68%) და ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მცხოვრები კონფლიქტით დაზარალებული რესპონდენტების (65%) უმეტესობა აცხადებს, რომ მათ არ მიუღიათ კომპენსაცია იმ ზიანისა და დანაკარგისთვის, რაც კონფლიქტების შედეგად მიადგათ, გარდა ყოველთვისური შემწეობისა, დევნილთა შემთხვევაში.

კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი ასპექტი, რომელსაც მოიცავდა კვლევა, იყო მიწის კანონიერი საკუთრების საკითხი. კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ **გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლების მაცხოვრებლების ნახევარზე მეტს (52%) არ გააჩნიათ ისეთი მიწის ნაკვეთები, რომელიც კანონიერად არის მათ სახელზე რეგისტრირებული. ეს საკითხი უფრო მეტად პრობლემატურია დუშეთის (78%), კასპის (78%), ონისა (77%) და ხაშურის (73%) მუნიციპალიტეტებში. დევნილთა თემების უმეტესობამ (70%) ასევე აღნიშნა, რომ მათ საკუთრებაში არ აქვთ ის სასოფლო-სამეურნეო მიწები, რომელსაც მოიხმარენ.** მართალია, ეს ფაქტი, შესაძლოა, დიდი წუხილის საგანს არ წარმოადგენდეს თემებისთვის, მაგრამ მიწის საკუთრებასთან დაკავშირებულმა საკითხის გადაუჭრელობამ შესაძლოა უარყოფითი ზეგავლენა მოახდინოს ამ მოსახლეობის ჩართვაზე სასოფლო-სამეურნეო და სამეწარმეო დახმარების პროგრამებში, რომელსაც სახელმწიფო, ადგილობრივი თუ საერთაშორისო ორგანიზაციები ახორციელებენ.

კვების უსაფრთხოება

მართალია, კვების უსაფრთხოება აერთიანებს ბევრ ფაქტორს და ის კავშირშია ისეთ საკითხებთან, როგორიცაა ეკონომიკური სტაბილურობა და სასოფლო-სამეურნეო სერვისებზე ხელმისაწვდომობა, როგორც ეს განხილული იყო ამ ანგარიშის სხვა ნაწილებში, კვლევის შედეგად ასევე მოპოვებულ იქნა ინფორმაცია იმის შესახებ, თუ რამდენად ახლოს მდებარეობს სასურსათო მაღაზიები საკვლევ სოფლებთან/დასახლებებთან. უახლოეს სასურსათო მაღაზიამდე მანძილი პრობლემას წარმოადგენს გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლებისთვის, რამდენადაც რესპონდენტების 41%-მა აღნიშნა, რომ მათ სოფლებში არ არსებობს სასურსათო მაღაზია. სხვა რესპონდენტებთან შედარებით, ეს საკითხი უფრო მეტად პრობლემურია იმ რესპონდენტებისთვის, რომლებიც ცხოვრობენ კასპის (65%), გორის (58%), დუშეთისა (57%) და მესტიის (46%) მუნიციპალიტეტებში. ძირითადი

ეკონომიკური სტაბილურობა

კვლევის სამიზნე ჯგუფების ეკონომიკურ სტაბილურობაზე გავლენას ახდენს მრავალი ფაქტორი, მათ შორის შემოსავლის წყარო, წვდომა ფინანსურ სერვისებზე, ბაზრებსა და დახმარების პროგრამებზე, ასევე, გენდერული ნორმები. იმისათვის, რომ ცხადი გამხდარიყო, თუ რა სახის ფინანსური რესურსებით ცხოვრობენ ოჯახები ცხინვალის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან და დევნილთა დასახლებებში, **კვლევის დროს მონაწილეებს სთხოვეს, რომ დაესახელებინათ შემოსავლის სამი ძირითადი წყარო. როგორც კვლევის შედეგად გაირკვა, გამყოფი ხაზის გასწვრივ მცხოვრები ოჯახები ძირითადად დამოკიდე-**

მოხმარების ნივთების საყიდლად, ამ სოფლების მაცხოვრებლებს უწევთ გამგზავრება მახლობელ სოფლებსა თუ ქალაქებში, რაც დამატებით ფინანსურ რესურსებს, ტრანსპორტირებასა და დროს მოითხოვს. კოვიდ 19-ის პანდემიამ კიდევ უფრო მეტად გაზარდა სასურსათო მაღაზიის სიახლოვის მნიშვნელობა იმ რესპონდენტების 41%-სთვის, რომლებიც გამყოფ ხაზთან ახლოს მდებარე სოფლებში ცხოვრობენ. ეს პრობლემა ნაკლებად აქტუალურია გამოკითხული დევნილებისთვის, რამდენადაც მათგან მხოლოდ 12%-მა აღნიშნა, რომ საკუთარ დასახლებაში ან მის სიახლოვეს არ არის სასურსათო მაღაზია. თუმცა, წყალტუბოს (36%), გორის (18%), სენაკისა (15%) და კასპის (15%) დევნილთა დასახლებები უფრო მეტად აწყდებიან ამ პრობლემას, ვიდრე სხვა დევნილთა დასახლებების მაცხოვრებლები.

ბულნი არიან პენსიაზე (86%), სახელმწიფო სოციალური დახმარების პროგრამებზე (73%) და ოჯახური მეურნეობიდან მიღებულ შემოსავალზე (60%), ხოლო ხელფასი, როგორც შემოსავლის წყარო, დაასახელა რესპონდენტების ერთ მესამედზე ნაკლებმა (29%).

გამოკითხულ დევნილთა დასახლებებში, ოჯახების ძირითად შემოსავლის წყაროდ დასახელებულ იქნა სახელმწიფო სოციალური დახმარების პროგრამები (43%), პენსია (35%) და ხელფასი (19%), ხოლო დაახლოებით 8% დამოკიდებულია ემიგრანტი ოჯახის წევრების მიერ გამოგზავნილ ფულად დახმარებაზე.

როგორც კვლევის შედეგებიდან ჩანს, ოჯახური მეურნეობა შემოსავლის მნიშვნელოვან წილს შეადგენს იმ პირებისთვის, რომლებიც ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლებში ცხოვრობენ. შესაბამისად, საკუთარი პროდუქციის, მათ შორის რძის პროდუქტების გასაყიდად ბაზრებზე წვდომა უმნიშვნელოვანესია მათი ეკონომიკური სტაბილურობისთვის. ამ მიზნით, ადგილობრივი ფერმერები ძირითადად მუნიციპალურ ცენტრებში (44%) ან უახლოეს ქალაქებში (41%) მიდიან, რისთვისაც მათ უნევთ დამატებითი 8-10 ლარის ხარჯის გაწევა. გამოკითხულ რესპონდენტთა მხოლოდ 13%-მა აღნიშნა, რომ სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის გაყიდვა შეუძლიათ საკუთარ სოფლებშიც. ეს სურათი მკვეთრად განსხვავებულია დევნილთა დასახლებებში, სადაც რესპონდენტების თქმით 60%-მა აღნიშნა, რომ მათ ქალაქებში/სოფლებში მდებარე ბაზრები წარმოადგენს მთავარ ადგილს, სადაც ისინი ადგილობრივად წარმოებულ საქონელს ყიდიან, ხოლო თემის დაახლოებით ყოველმა მეათე წევრმა განაცხადა, რომ პროდუქციას მუნიციპალურ ცენტრებში ყიდის.

ამასთან, გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლებში მცხოვრები რესპონდენტების 75%-მა და დევნილთა 59%-მა აღნიშნა, რომ ისინი მუდმივად სარგებლობენ ბანკის მობილური ფილიალის მომსახურებით, როგორიცაა „ლიბერთი ბანკის“ მიკროავტობუსები. თუმცა, რესპონდენტების უმრავლესობამ განაცხადა, რომ ბანკის მობილური

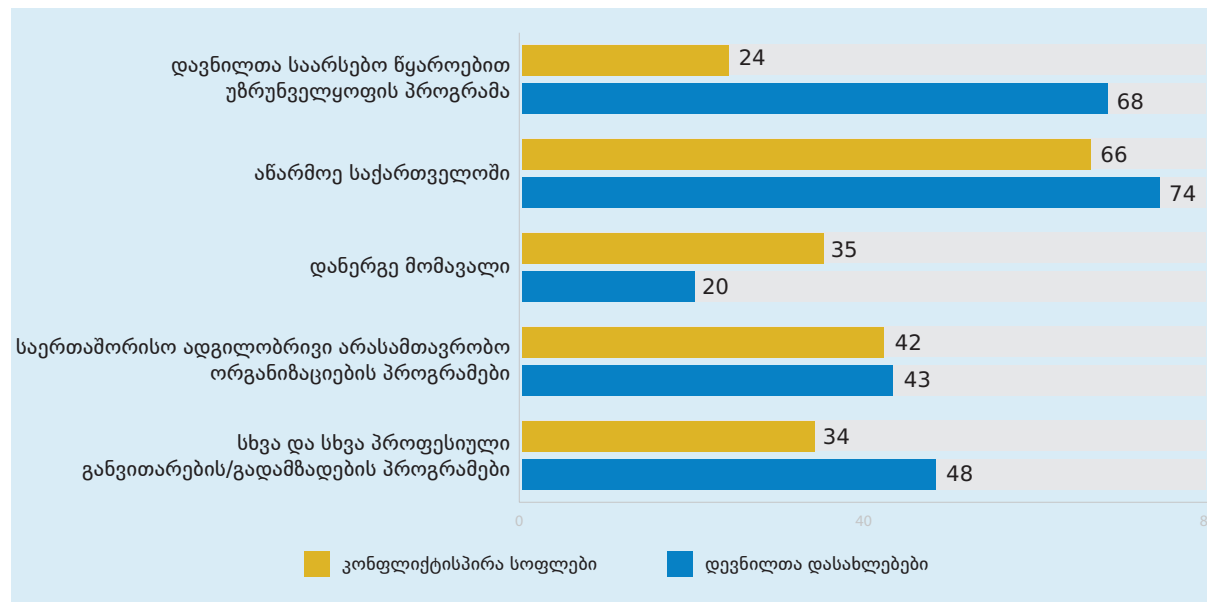
ფილიალი მათ ლოკაციებზე მიდის სულ მცირე თვეში ერთხელ, რაც გულისხმობს საბანკო სერვისებზე შეზღუდულ წვდომას ამ რაიონებში.

კვლევის დროს ასევე მოძიებულ იქნა ინფორმაცია იმის თაობაზე, თუ რამდენად ინფორმირებული არიან სამიზნე ჯგუფები სახელმწიფოს მიერ შემოთავაზებული სახელმწიფო საგრანტო პროგრამების შესახებ. შედეგები გვიჩვენებს, რომ თემის წევრთა დაახლოებით მესამედმა არ იცოდა ამგვარი საგრანტო სქემების შესახებ. რაც შეეხება სხვადასხვა ტიპის სოციალურ-ეკონომიკური გაძლიერების პროგრამებს, სახელმწიფო პროგრამა „აწარმოე საქართველოში“ ყველაზე მეტად ნაცნობი პროგრამა აღმოჩნდა ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლებში და დევნილთა დასახლებებში მცხოვრები პირებისთვის, როგორც ნაჩვენებია მეექვსე დიაგრამაზე. ამასთან, **გამოკითხულ დევნილთა დაახლოებით 70% ინფორმირებულია დევნილთა საარსებო წყაროებით უზრუნველყოფის პროგრამის შესახებ.**

აღსანიშნავია, რომ საჭიროა დამატებით გავრცელდეს ინფორმაცია ადგილობრივი და საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ უზრუნველყოფილი საგრანტო შესაძლებლობების თაობაზე, რადგანაც ორივე სამიზნე ჯგუფში რესპონდენტების ნახევარზე ნაკლებს ჰქონდა ინფორმაცია ამგვარი პროგრამების შესახებ. მეექვსე დიაგრამის ანალიზი გვიჩვენებს, რომ დევნილთა თემები უკეთ არიან ინფორმირებულნი სხვადასხვა სოციალურ-ეკონომიკური გაძლიერებისა და მხარდაჭერის პროგრამების შესახებ, განსხვავებით იმ რესპონდენტებისგან, რომლებიც ცხოვრობენ გამყოფ ხაზთან. თუმცა, საწინააღმდეგო სურათი შეინიშნება, როდესაც საქმე ეხება პროგრამას „დანერგე მომავალი“, რაც ნაწილობრივ შეიძლება აიხსნას დევნილთა დასახლებების სხვადასხვა ტიპებით; კერძოდ კი, გამოკითხულ დევნილთა მნიშვნელოვანი ნაწილი ცხოვრობს კოლექტიურ ცენტრებში ურბანულ რაიონებში, ხოლო ამ პროგრამის მიზანი კი არის საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო მიწების კულტივირება უფრო ეფექტური და უკეთესი ხარისხის სანერგე მასალებით.

დიაგრამა 6

წვდომა სოციალურ-ეკონომიკური გაძლიერების პროგრამების შესახებ ინფორმაციაზე

კიდევ ერთ კითხვასთან დაკავშირებით რესპონდენტებმა აღნიშნეს, რომ აუცილებელია თვითდასაქმების შესაძლებლობების, ასევე ოჯახური და მცირე ტიპის საწარმოების განვითარების გაუმჯობესება მათ თემებში. მცირედი განსხვავებით, ორივე სამიზნე ჯგუფმა პრიორიტეტულად გამოყო ხელმისაწვდომი სესხები და მცირე ბიზნესის მხარდაჭერის პროგრამები, როგორც ეს ნაჩვენებია მეორე ცხრილში. წინა აბზაცში გადმოცემულ მოსაზრებასთან კავშირში, რესპონდენტების მნიშვნელოვანი ნაწილი ყურადღებას ამახვილებს იმაზე, რომ საჭიროა ინფორმაციის უკეთესად გავრცელება არსებული სახელმწიფო მხარდაჭერის პროგრამების შესახებ. საინტერესოა, რომ მიუხედავად იმისა, რომ ზოგადად,

დევნილები უფრო მეტად იყვნენ ინფორმირებულინი სხვადასხვა ტიპის მხარდაჭერის პროგრამების თაობაზე, მათ მეტი ინფორმაციის მიღების უფრო დიდი ინტერესი გამოხატეს, ვიდრე ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მცხოვრებმა პირებმა (შესაბამისად, 46% და 33%). კვლევის კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი მიგნება გვიჩვენებს, რომ ორივე სამიზნე ჯგუფში რესპონდენტები ნაკლებ ინტერესს გამოხატავენ საკონსულტაციო მომსახურებების მიმართ, ასევე საკუთარი საქმიანი წინადადებების შემუშავებაში მხარდაჭერასთან დაკავშირებით და ადგილობრივი სამთავრობო პროგრამების მიმართ სოფლის მეურნეობის განვითარებისთვის.

ცხრილი 2

საჭიროებები თვითდასაქმების, ოჯახური და მცირე ტიპი საწარმოების მხარდაჭერისთვის

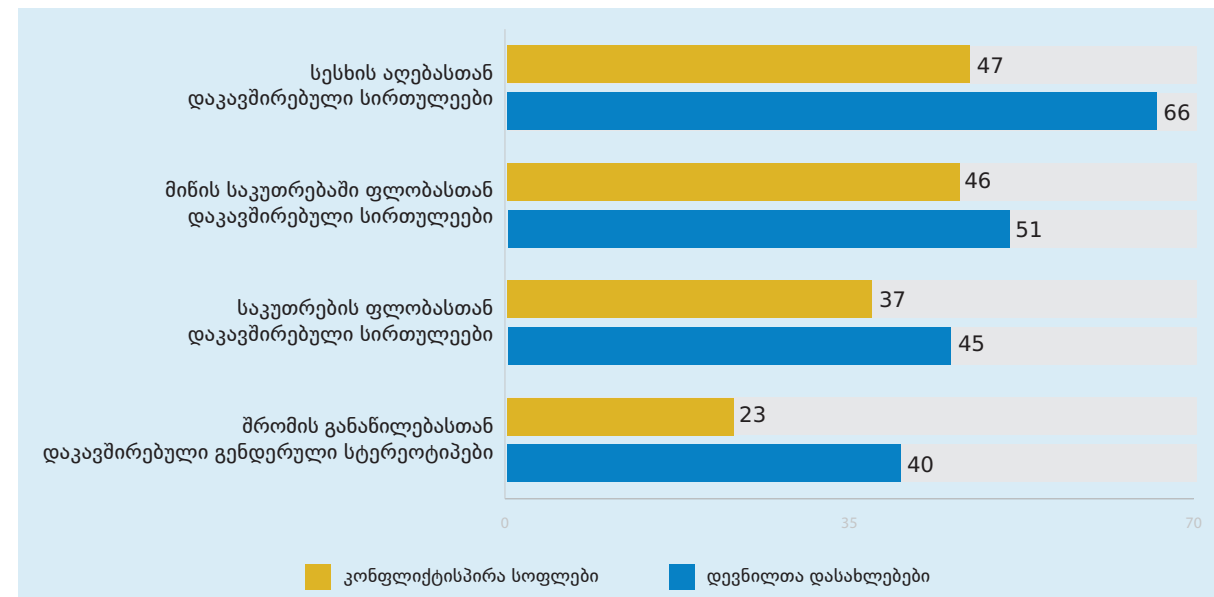
საოჯახო მეურნეობის, მცირე მეურნეობის, თვითდასაქმების ხელშეწყობისთვის ხელსაყრელი გარემოს შესაქმნელად საჭირო პირობები	კონფლიქტის სოფლები	დევენილთა დასახლებები
ხელმისაწვდომი კრედიტები	55%	53%
მცირე ბიზნესის ხელშეწყობის პროგრამები	43%	57%
საგრანტო პროგრამები	38%	56%
მოსახლეობის მეტი ინფორმირება არსებულ სახელმწიფო პროგრამებზე	33%	46%
სოფლის მხარდაჭერის პროგრამები	48%	25%
საკონსულტაციო სერვისები და დახმარება ბიზნეს პროექტების წერაში	15%	20%
ადგილობრივი თვითმმართველობის პროგრამები სოფლის მეურნეობის, სასათბურე და სხვა ტიპის საქმიანობების მხარდასაჭერად	11%	17%

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ კვლევამ ასევე დაადგინა ის სპეციფიკური საჭიროებები და გამოწვევები, რასაც აწყდებიან ქალები ზემოთ განხილული სოციალურ-ეკონომიკური გაძლიერების პროგრამებში ჩართვასთან დაკავშირებით. როგორც მეშვიდე დიაგრამაზე ნაჩვენები, ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლებში მცხოვრები ქალებისგან განსხვავებით, დევნილთა დასახლებაში მცხო-

ვრებმა გაცილებით უფრო მეტმა რესპონდენტმა ისაუბრა ყველა იმ სახის სირთულეზე, რომლებიც მოცემული იყო ამ შეკითხვის ქვეშ. მათ შორის, ქალების უმრავლესობამ ორივე სამიზნე ჯგუფში გამოყო სესხის გამოტანასთან დაკავშირებული სირთულეები, რაც ძირითად შემთხვევებში გამოწვეულია მიწისა და საკუთრების ფლობის აუცილებელი წინაპირობით.

დიაგრამა 7

გამოწვევების ტიპები, რომელსაც აწყდებიან ქალები სოციალურ-ეკონომიკური გაძლიერების პროგრამებზე წვდომის მიზნით

საგულისხმოა, რომ მეშვიდე დიაგრამაში მოცემული პრობლემები მჭიდროდ არის დაკავშირებული ერთმანეთთან. კერძოდ, სესხზე განაცხადის გაკეთებისას ხშირად საჭიროა მიწის ან საკუთრების ფლობის დამადასტურებელი დოკუმენტის წარდგენა. მეორეს მხრივ, გენდერული უთანასწორობის ხელშეწყობ ტრადიციულ ნორმებს კიდევ უფრო ამყარებს ის ფაქტი, რომ უმეტესწილად მიწისა და საკუთრების მემკვიდრეობით გადაცემა ხდება კაცებისთვის, რაც ქალებს აყენებს არათანაბარ სასტარტო პირობებში იმისათვის, რომ წამოიწყონ საკუთარი ბიზნესი ან ჩაერთონ ისეთ პროგრამებში, რომლებიც თანაინვესტირებას მოითხოვს. ამასთან, საკუთარი საცხო-

ვრებლის იძულებით დატოვების გამო, მიწისა და საკუთრების ფლობასთან დაკავშირებული პრობლემები ზოგადად უფრო მეტად აქტუალურია დევნილებისთვის, ვიდრე სხვა ჯგუფებისთვის. გამოკითხულ დევნილთაგან ყოველმა მეხუთემ განაცხადა, რომ მათ კანონიერ საკუთრებაში არ გააჩნიათ საცხოვრებელი ადგილები. მიუკერძოებელი მიდგომების მნიშვნელობის გათვალისწინებით, ეს ფაქტორები მხედველობაში უნდა იქნას მიღებული ზოგადად სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პროგრამების შემუშავებისას, ასევე, ქალებისა და დევნილთა თემებისთვის მიზანმიმართული დახმარების გაწევისას.

კიდევ ერთი საკითხი, რომელსაც საჭიროებების შეფასების კვლევა მოიცავდა, იყო საკომუნიკაციო მომსახურებები, კერძოდ კი, სატელეფონო და ინტერნეტ კომუნიკაციები. შეგროვებული ინფორმაციის საფუძველზე, **ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლებში მცხოვრები რესპონდენტების 86%-მა და დევნილთა დასახლებაში მცხოვრები რესპონდენტების 79%-მა აღნიშნა, რომ მათ საცხოვრებელ რაიონებში არ არის სატელეფონო ხაზები.**

ეს პრობლემა გამოიკვეთა გამოკვლეული რაიონების უმეტესობაში, თუმცა დუშეთში, კასპში, ონში, ხაშურსა და მესტიაში მცხოვრებმა რესპონდენტებმა უფრო დიდ გამოწვევად ჩათვალეს ხსენებული საკითხი. აღსანიშნავია, რომ მართალია უმრავლესობა რესპონდენტებისა იყვნენ ქართული მობილური მომსახურების ოპერატორებს, როგორებიცაა „მაგთი“ და „ჯეოსელი“, გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლებში მცხოვრები რესპონდენტების 19%-მა და დევნილთა დასახლებაში მცხოვრები რესპონდენტების 23%-მა აღნიშნა, რომ მათ თემებში ასევე აქტიურად მოიხმარენ რუსულ მობილური მომსახურების პროვაიდერებსაც.

სტაციონარულ ტელეფონთან შედარებით, სამიზნე ჯგუფებს უფრო მეტად აქვთ წვდომა საკაბელო ინტერნეტზე ციფრული სააბონენტო ხაზის ან სხვა ფიქსირებული ინტერნეტ სერვისების საშუალებით, განსაკუთრებით კი დევნილთა დასახლებებში, სადაც რესპონდენტთა მხოლოდ 14%-მა წამოჭრა ეს პრობლემა. თუმცა, საჩხერის (58%), ზუგდიდისა (28%) და წყალტუბოს (26%) მაცხოვრებლებმა ისაუბრეს საკუთარ დასახლებებში ამ სერვისის არარსებობაზე. ინტერნეტზე წვდომა უფრო პრობლემურია გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლებში, რადგანაც გამოკითხულ მონაწილეთა 78%-მა ხაზი გაუსვა ამ პრობლემას.

იქ, სადაც არ არის ხელმისაწვდომი საკაბელო ინტერნეტი, მაცხოვრებლები დამოკიდებულნი არიან მობილურ ინტერნეტზე, რომელიც მეტწილად კარგ ინტერნეტ კავშირს უზრუნველყოფს მომხმარებლებისთვის; გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლების მაცხოვრებლების დაახლოებით 19% და დევნილთა დასახლებების მაცხოვრებლების 12% მიუთითებს არასტაბილურ ინტერნეტ კავშირზე, განსაკუთრებით კი მთიან რეგიონებში.

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ საიმედო და სტაბილურ ინტერნეტზე წვდომა იყო ერთ-ერთი მთავარი ფაქტორი, რამაც ზეგავლენა იქონია განათლების შესაძლებლობებზე პანდემიის დროს. სკოლის მოსწავლეები და უნივერსიტეტის სტუდენტები იმ რაიონებიდან, სადაც არ იყო სტაბილური ინტერნეტ კავშირი, სირთულეებს აწყდებოდნენ სწავლის პროცესში, რამაც შეამცირა მათ მიერ მიღებული განათლების ხარისხი. **მაგალითად, გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლებში მცხოვრები რესპონდენტების 41%-მა და დევნილთა დასახლებებში მცხოვრები რესპონდენტების 33%-მა აღნიშნა, რომ მათ თემებში სკოლის მოსწავლეების უმეტესობამ (80% და მეტი) ვერ შეძლო რეგულარულად ონლაინ გაკვეთილებზე დასწრება ინტერნეტზე წვდომის შეფერხების გამო.**

ეს საკითხი, თავის მხრივ, დაკავშირებულია ტექნიკაზე წვდომის საკითხთან (კომპიუტერი, სმარტფონი, ტაბლეტი და სხვა მოწყობილობები) და საკაბელო ან მობილური ინტერნეტის გადასახადისთვის საჭირო ფინანსურ რესურსებთან. მაგალითად, გამყოფი ხაზის გასწვრივ მდებარე სოფლების რესპონდენტების მხოლოდ 1%-მა და დევნილთა დასახლებების 8%-მა აღნიშნა, რომ მათ სამეზობლოში ოჯახების „80%-ს ან მეტს“ აქვს კომპიუტერი სახლში.

როგორც კვლევის შედეგები გვიჩვენებს, საკვლევ ლოკაციებზე, მათ შორის ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლები, ყველაზე მეტად არიან მოკლებულნი კულტურულ, სპორტულ და გასართობ დაწესებულებებსა და მომსახურებებს. კერძოდ, გამყოფი ხაზის გასწვრივ მცხოვრები რესპონდენტების 85% აღნიშნავს, რომ მათ სოფლებში არ არსებობს არანაირი სახის კულტურულ-საგანმანათლებლო ცენტრები, როგორიცაა მაგალითად სამკითხველო ან ცეკვის კლუბი. **უმეტესობამ აღნიშნა, რომ მათ თემებში არ არსებობს კულტურის სახლები (91%) და კომპიუტერული მომსახურებების ცენტრები (88%).** სპორტულ დაწესებულებებზე წვდომის კუთხით ოდნავ უკეთესი მდგომარეობაა, თუმცა, მაინც რესპონდენტების მნიშვნელოვანმა ნაწილმა აღნიშნა, რომ მათ სოფლებში არ არის სპორტული დარბაზები (71%) ან მრავალფუნქციური მოედნები (64%).

კულტურული, სპორტული და გასართობი დაწესებულებებისა და მომსახურებების თვალსაზრისით უკეთესი მდგომარეობაა დევნილთა დასახლებებში. გამოკითხულ დევნილთა 44%-მა განაცხადა, რომ მათ დასახლებებში ან დასახლებებთან ახლოს არ არის კულტურის კლუბები, ხოლო 52% კი აღნიშნავს, რომ მათ თემებში არ არსებობს კომპიუტერული მომსახურებების ცენტრები, როგორიცაა ასლის გადაღების ან ამობეჭდვის სერვისები. სპორტული დაწესებულებების კუთხით, რესპონდენტების ნახევარზე ნაკლები ამტკიცებს, რომ მათ დასახლებებთან ახლოს არ არსებობს არც სპორტული დარბაზები (49%) და არც მრავალფუნქციური მოედნები (40%) იმისათვის, რომ ახალგაზრდებმა შეძლონ დაკავდნენ სპორტით და სხვა აქტივობებით.

რაც შეეხება საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილებს, ქალებისა და ახალგაზრდებისთვის, ამ შემ-

თხვევაშიც გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლების მაცხოვრებლები უფრო მეტად არასახარბიელო მდგომარეობაში არიან, რადგანაც 72%-მა აღნიშნა, რომ მათ სოფლებში არ არის ასეთი სივრცეები, მაშინ, როცა დევნილი რესპონდენტების 52% საუბრობს მსგავსი პრობლემის შესახებ. დევნილთა დასახლებებს შორის, სხვა ლოკაციებთან შედარებით ეს საკითხი ნაკლებად პრობლემური იყო ხონისა და თეთრიწყაროს მუნიციპალიტეტებისთვის. მართალია, კულტურულ, სპორტულ და გასართობ დაწესებულებებსა და მომსახურებებზე წვდომა მნიშვნელოვანია ყველა ასაკობრივი ჯგუფისთვის, მაგრამ „ყოველდღიური მშვიდობის ინდიკატორების“ კვლევამ, რომელიც ჩატარდა კონფლიქტით დაზარალებულ თემებში, ხაზი გაუსვა ამგვარი დაწესებულებების მნიშვნელობას ახალგაზრდებისთვის და დაადგინა კავშირი ამ პრობლემასა და სოფლიდან ახალგაზრდების მიგრაციის მაღალ მაჩვენებელს შორის.³

ადგილობრივი გართობის შესაძლებლობების არარსებობის პირობებში, გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლების და დევნილთა დასახლებების მაცხოვრებლები ძირითადად დამოკიდებულნი არიან ტელევიზიასა და რადიოზე. მართალია, ორივე სამიზნე ჯგუფის რესპონდენტების უმრავლესობამ (98% გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლებში და 96% დევნილთა დასახლებებში) დაადასტურა, რომ სატელევიზიო სიგნალები კარგად ფუნქციონირებს მათ რაიონებში, პრობლემად დასახელდა რადიო სიგნალების მნიშვნელოვნად სუსტი კავშირი. **კერძოდ, გამყოფ ხაზთან მცხოვრები რესპონდენტების 70%-მა და დევნილთა დასახლებებში მცხოვრები რესპონდენტების 62%-მა აღნიშნა, რომ მათ თემებში არ არის წვდომა რადიო სიგნალებზე, რაც ტელევიზიის ინფორმაციის მიღებისა და გართობისთვის ყველაზე საიმედო საშუალებად ხდის.**

3 ხელმისაწვდომია: https://www.pmcsearch.org/policypapers_file/958162ffa40394983.pdf

გაჭიანურებული კონფლიქტისა და ე.წ. „ბორდერიზაციის“ პროცესის გამო, ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლებში უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული საკითხები აერთიანებს ეროვნული და პირადი უსაფრთხოების ასპექტებს. 47 სოფლიდან, სადაც ჩატარდა კვლევა, რესპონდენტების 67%-მა განაცხადა, რომ გამყოფი ხაზი გადის მათ სოფლებზე, ხოლო რესპონდენტების 45%-მა კი აღნიშნა, რომ მათი სოფლები გაყოფილია ე.წ. „ბორდერიზაციის“ პროცესის შედეგად. ეროვნულ უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული ეს გამოწვევა პირდაპირ აისახება ადგილობრივი თემების პირად უსაფრთხოებაზე, რაც გამოიხატება გატაცების და უკანონო დაკავების მუდმივი შიშით საქართველოს ხელისუფლების მიერ კონტროლირებად ტერიტორიებზე კი. ეს შიში ეფუძნება ადგილობრივების გამოცდილებას და არსებულ მაგალითებს, რამდენადაც გამოკითხულთა 29%-მა აღნიშნა, რომ მათი სოფლების მაცხოვრებლები უკანონოდ იქნენ დაპატიმრებულნი რუსეთის ფედერაციის საოკუპაციო ძალების მიერ ბოლო ორი წლის განმავლობაში. საქართველოს სახალხო დამცველის 2021 წლის ანგარიშში მოცემული ოფიციალური სტატისტიკური მონაცემების მიხედვით, მხოლოდ 2021 წელს 70 პირი იქნა უკანონოდ დაპატიმრებული. ეროვნულ და პირად უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული საფრთხეების გავლენა ეკონომიკურ სტაბილურობაზე წინამდებარე ანგარიშის სოფლის მეურნეობის თავშია განხილული.

კვლევის დროს ასევე დასმული იქნა შეკითხვა იმის თაობაზე, არსებობს თუ არა ამ რაიონებში პოლიცია, როგორც ძირითადი სახელმწიფო ინსტიტუტი, რომელიც პასუხობს თემის საჭიროებებს და უზრუნველყოფს ყოველდღიურ უსაფრთხოებას. **საინტერესოა, რომ ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლებში მაცხოვრებელი რესპონდენტების 63%-მა აღნიშნა, რომ მათ სოფლებში არ არსებობს პოლიციის განყოფილებები, მხოლოდ 39%-მა კი განაცხადა, რომ ამ რაიონებში არ არის პოლიციის ოფიცერიც კი, რომელიც რეგულარულ პატრულირებას მოახდენდა.**

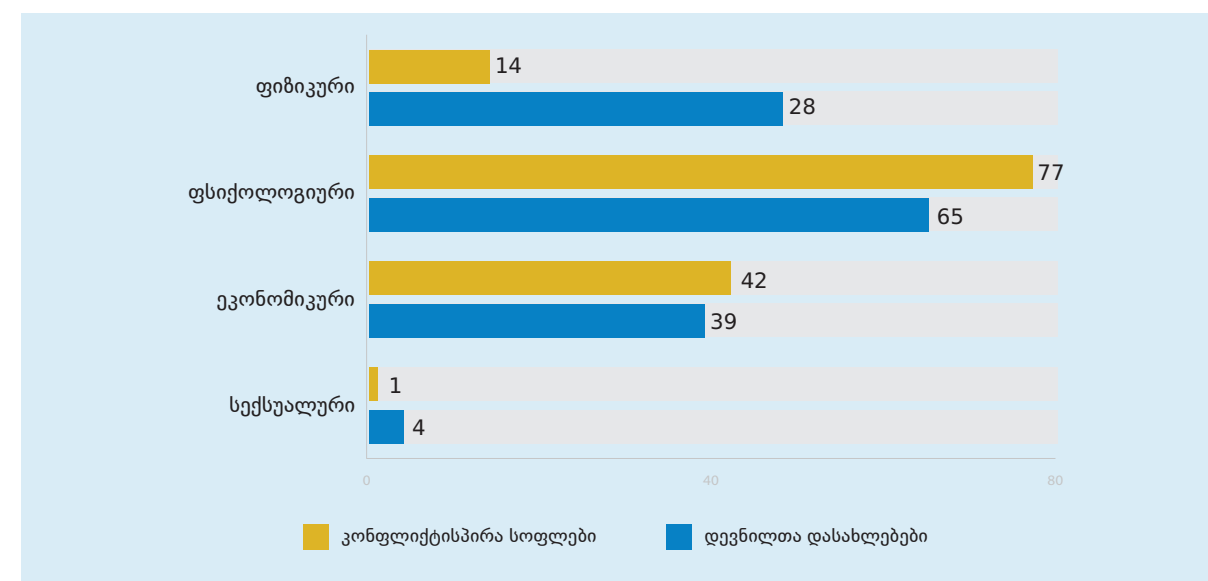
მდგომარეობა ოდნავ განსხვავებულია დევნილთა დასახლებებში, სადაც გამოკითხულ დევნილთა 47% საუბრობს დასახლებებში და მის მახლობლად პოლიციის განყოფილების არარსებობაზე, ხოლო მათმა მეოთხედმა აღნიშნა, რომ რაიონში არ არის გამოყოფილი პოლიციის ოფიცერი, რომელიც მოახდენს პატრულირებას და უზრუნველყოფს თემის უსაფრთხოებას. ეს პრობლემა მიაჩნდება იმაზე, რომ ამ სოფლებში და დევნილთა დასახლებებში არ არსებობს სახელმწიფო დახმარების სისტემა იმ შემთხვევაში, თუ ჩადენილი იქნება დანაშაული ან სხვა ტიპის კანონდარღვევა, რაც კიდევ უფრო აღრმავებს პირადი უსაფრთხოების პრობლემას, რომელსაც აწყდებიან ეს თემები და რომელიც მომდინარეობს ეროვნულ უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული საფრთხეებიდან.

რამდენადაც კვლევაში აქცენტი გაკეთდა ქალთა საჭიროებებზე, რესპონდენტებს დაუსვეს შეკითხვა მათ თემებში ქალთა მიმართ სხვადასხვა ტიპის ძალადობის შესახებ. საქართველოში ქალთა მიმართ ძალადობის ერთ-ერთი ყველაზე მეტად გავრცელებული ფორმა არის ოჯახში ძალადობა. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემების მიხედვით, მხოლოდ 2021 წელს აღირიცხა 6 940 ქალი, რომლებიც გახდნენ ოჯახში ძალადობის მსხვერპლნი.⁴ როდესაც რესპონდენტებს დაუსვეს შეკითხვა, თუ რამდენად არის გავრცელებული ოჯახში ძალადობა მათ თემებში, ორივე სამიზნე ჯგუფმა მსგავსი პასუხები გასცა - გამყოფ ხაზთან მცხოვრები რესპონდენტების 41%-მა და დევნილთა დასახლებებში მცხოვრებ ქალთა 39%-მა აღნიშნა, რომ ოჯახში ძალადობა არ არის უმთავრესი პრობლემა მათ სოფლებსა თუ თემებში. თუმცა, როდესაც მომდევნო შეკითხვით დაზუსტდა ქალთა მიმართ

ძალადობის ფორმები, კვლევის მონაწილეებმა აღნიშნეს, რომ მათ თემებში ყველაზე მეტად გავრცელებულია ფსიქოლოგიური და ფინანსური ძალადობა, როგორც ეს ნაჩვენებია მერვე დიაგრამაში. საინტერესოა, რომ ფიზიკური ძალადობის თაობაზე ისაუბრა უფრო მეტმა დევნილმა ქალმა (28%), ვიდრე იმ ქალებმა, რომლებიც გამყოფ ხაზთან ცხოვრობენ (14%). ამის საწინააღმდეგოდ, ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლებში მცხოვრებმა ქალებმა უფრო დიდ გამოწვევად დაასახელეს ფსიქოლოგიური ძალადობა (77%), ვიდრე დევნილმა ქალებმა (65%). მხოლოდ რამდენიმე მათგანმა აღნიშნა, რომ მათ თემებში არსებობს ქალთა მიმართ სექსუალური ძალადობის ფაქტები, როგორცაა გაუპატიურება, სექსუალური შევიწროება და ადევნება და ასეთი ფაქტები შედარებით მეტია დევნილთა დასახლებებში, ვიდრე გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლებში.

დიაგრამა 8

ქალთა მიმართ ძალადობის ფორმები

4 ხელმისაწვდომია: <https://www.geostat.ge/en/modules/categories/186/administrative-violations>

საერთო ჯამში, რესპონდენტების ნახევარზე მეტს ჰქონდა ინფორმაცია ძალადობის მსხვერპლთათვის ხელმისაწვდომი მხარდაჭერის მომსახურებების თაობაზე, თუმცა შედეგები განსხვავდება მომსახურებების ტიპის მიხედვით, როგორც ეს ნაჩვენებია მეცხრე დიაგრამაზე. ამასთან დაკავშირებით, ორივე სამიზნე ჯგუფში ქალები უფრო მეტად ინფორმირებულნი იყვნენ არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ მიწოდებული მომსახურებების შესახებ, ასევე, იურიდიული დახმარების სერვისების და ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა საკონსულტაციო ცხელი ხაზის თაობაზე. როგორც შედეგები გვიჩვენებს, საჭიროა უფრო მეტი ძალისხმევა, რათა გაიზარდოს ცნობადობა სახელმწიფოს მიერ დაფინანსებული სხვა მომსახურებების შესახებ, როგორიცაა „სახელმწიფო ზრუნვისა და ტრეფიკინგის მსხვერპლთა, დაზარალებულთა

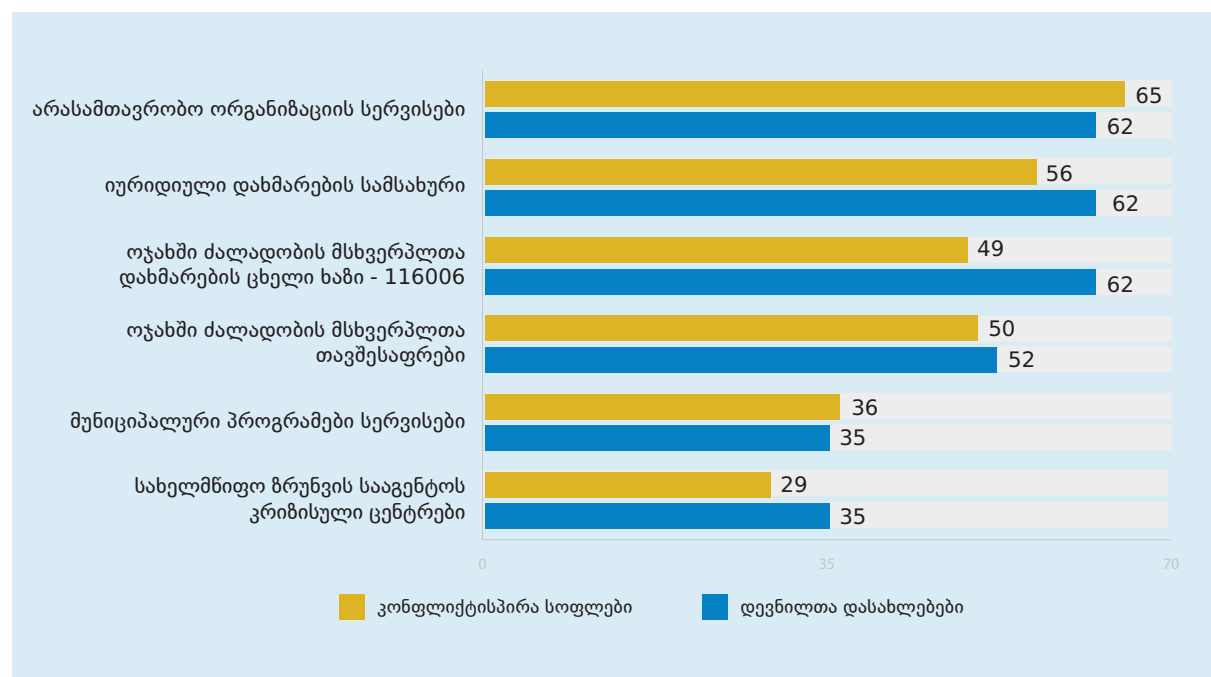
დახმარების სააგენტოს“, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა კრიზისული ცენტრები და მუნიციპალიტეტების მიერ განხორციელებული პროგრამები. აღსანიშნავია, რომ დევნილი ქალები უფრო მეტად ინფორმირებულნი აღმოჩნდნენ ამ კითხვაში ჩამოთვლილი მომსახურებების უმეტესი ნაწილის თაობაზე, ვიდრე ის ქალები, რომლებიც ცხოვრობენ ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლებში, გარდა იმ მხარდაჭერის მომსახურებებისა, რომელსაც ახორციელებენ არასამთავრობო ორგანიზაციები; ეს კი მიანიშნებს იმაზე, რომ საჭიროა უფრო მეტი ინვესტიციის განხორციელება, რათა გამყოფი ხაზის სოფლებში მცხოვრებ ქალებს შორის უკეთ გავრცელდეს ინფორმაცია სხვადასხვა ტიპის მომსახურებების თაობაზე.

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ როგორც მე-8 დიაგრამაზეა ნაჩვენები, ქალები განიცდიან სხვადასხვა ფორმის ძალადობას, რაც აუცილებლად უნდა იქნას მხედველობაში მიღებული მხარდაჭერის სერვისების შემუშავებისას და მიწოდებისას იმისათვის, რომ უკეთ მოხდეს მათ საჭიროებებზე რეაგირება. შესაბამისად, უფრო მეტი ყურადღება უნდა დაეთმოს ფსიქოლოგიურ დახმარებას, განსაკუთრებით კონფლიქტით დაზარალებულ თემებში, რომლებიც ამგვარ დახმარებას საჭიროებენ კონფლიქტებით გამოწვეულ ტრავმების გამო. მართალია, ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკის/მსოფლიო ბანკის 2017 წლის ანგარიშში „გენდერული ძალადობა საქართველოში: კავშირები კონფლიქტებს შორის, ეკონომიკური შესაძლებლობები და მომსახურებები“ საუბარია იმაზე, რომ საქართველოში კონფლიქტით დაზარალებული და დევნილი პირები არ მიუთითებენ გენდერული ძალადობის შემ-

თხვევებზე⁵; მაგრამ, სხვადასხვა მონაცემების განალიზებისა და შედარების შედეგად შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ დიდი ალბათობით, ზოგადად არ ხდება გენდერული ძალადობის ფაქტების იდენტიფიცირება და გაცხადება. თუმცა, ბოლო წლებში შეინიშნება გარკვეული გაუმჯობესება ამ მიმართულებით.⁶ კიდევ ერთი ასპექტი, რომელიც მხედველობაში უნდა იქნას მიღებული, არის ის, რომ რთულია ფსიქოლოგიური ძალადობის დამტკიცება და ხშირ შემთხვევაში არ ხდება ამგვარი ტიპის ძალადობის ოფიციალური აღრიცხვა; შესაბამისად, არც მასზე რეაგირება ხდება. მსგავსი პრობლემები უკავშირდება ფინანსურ ძალადობასაც, რომელსაც ქალები განიცდიან ოჯახში, როდესაც მათ აიძულებენ, რომ გამოუმუშავებული თანხა გადასცენ მეუღლეებს, ან როდესაც არ აძლევენ მუშაობის უფლებას, რაც შესაძლებლობას მისცემდათ გამხდარიყვნენ ფინანსურად დამოუკიდებელნი.

დიაგრამა 9

ძალადობის მსხვერპლთათვის მხარდაჭერის სერვისების შესახებ ინფორმაციაზე წვდომა

დასკვნები და რეკომენდაციები

კვლევის მიგნებები გვიჩვენებს, რომ ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან და დევნილთა დასახლებებში მცხოვრები თემებისთვის მთავარ მოთხოვნად რჩება წვდომა მომსახურებებზე და ინფრასტრუქტურული განვითარება, მათ შორის, ჯანდაცვის, კომუნიკაციებისა და თვითრეალიზაციის შესაძლებლობების მიმართულებით; ასევე საგზაო, სატრანსპორტო და სასოფლო-სამეურნეო სექტორები. ზოგადად, გამყოფ ხაზთან მცხოვრები თემები ყველა ამ მიმართულებით უფრო მეტ პრობლემას აწყდებიან დევნილთა დასახლებებთან შედარებით. თუმცა,

გასათვალისწინებელია დევნილთა დასახლებებს შორის არსებული მნიშვნელოვანი სხვაობა, სადაც თვალშისაცემი უთანასწორობაა სასოფლო და ურბანულ რაიონებს შორის, როდესაც საქმე ეხება თითქმის ყველა სახის საზოგადოებრივ ტრანსპორტზე და საჯარო ინფრასტრუქტურაზე ხელმისაწვდომობას.

გაჭიანურებული კონფლიქტი განსხვავებულ გეგავლენას ახდენს კვლევის სამიზნე ჯგუფებზე. თუკი დევნილებს მოუწიათ მთელი მათი ქონების დატოვება იძულებითი გადაადგილებისას, ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან

5 GENDER BASED VIOLENCE IN GEORGIA Links Among Conflict, Economic Opportunities and Services, 2017, International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, გვ. 2, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3l2K7nv>

6 ქვეყნის გენდერული თანასწორობის პროფილი, გაეროს ქალთა ორგანიზაცია (UNWOMAN), 2020 წ. ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3Z9nfd9>

მცხოვრებ პირებს შეუდგომად უწევთ ე.წ. „ბორდე-რიზაციის“ პროცესის შედეგებთან გამკლავება, რაც გავლენას ახდენს, როგორც მათ პირად და ეკონომიკურ უსაფრთხოებაზე, ასევე, ადგილობრივი სოფლის მეურნეობის განვითარებაზე. შედეგად, ადამიანთა მზარდი რაოდენობისთვის ხდება სახელმწიფო სოციალური დახმარების პროგრამები შემოსავლის ძირითად წყარო. მეორე მხრივ, მიწის საკუთრებასთან დაკავშირებული პრობლემები ხელს უშლის დევნილთა ჩართულობას სოციალურ-ეკონომიკური გაძლიერების პროგრამებში.

კვლევამ გამოავლინა გენდერულ უთანასწორობასთან დაკავშირებული სისტემური პრობლემები, რაც გავლენას ახდენს ქალთა პირად უსაფრთხოებასა და ეკონომიკურ სტაბილურობაზე. მართალია, შეინიშნება გარკვეული წინსვლა ფიზიკური ძალადობის აღრიცხვისა და მასზე რეაგირების თვალსაზრისით, თუმცა გენდერული ძალადობის სხვა ფორმები, კერძოდ კი ფსიქოლოგიური და ფინანსური ძალადობა კვლავ მნიშვნელოვან გამოწვევად რჩება გამოკითხულ კონფლიქტით დაზარალებულ ქალებს შორის. ქალებმა ფინანსური ძალადობა (დასაქმების ან საკუთარი შემოსავლის მართვის უფლების რეალიზების შეზღუდვა) და მიწის საკუთრების საკითხებთან დაკავშირებული ხელმისაწვდომი სესხების ნაკლებობა დაასახელეს იმ ასპექტებად, რაც გავლენას ახდენს მათ ეკონომიკურ არასტაბილურობაზე.

ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლებში და დევნილთა დასახლებებში მცხოვრები ქალებისგან მოპოვებული მონაცემების გაანალიზება გვიჩვენებს ზოგად წარმოდგენას იმ საჭიროებებისა და გამოწვევების შესახებ, რასაც ეს თემები აწყდებიან. კვლევამ ასევე გამოავლინა ის სფეროები, რომელთა დამატებითი გამოკვლევის შედეგად შესაძლოა შემუშავდეს უფრო მეტად ინდივიდუალური მიდგომები, რათა მოხდეს კონფლიქტით დაზარალებული თემების კონკრეტულ საჭიროებებზე რეაგირება. გაანალიზებული მონაცემების საფუძველზე, ქვემოთ მოცემულია რამდენიმე ზოგადი რეკომენდაცია:

შემუშავდეს ინდივიდუალური მიდგომა, რათა მოხდეს კონფლიქტით დაზარალებული თემების კონკრეტულ საჭიროებებზე რეაგირება სასოფლო და ურბანულ რაიონებში, ისევე, როგორც სხვადასხვა ტიპის დევნილთა დასახლებებში (კოლექტიური ცენტრები და სოფლის ტიპის დასახლებები).

გაიზარდოს წვდომა ხარისხიან ჯანდაცვაზე და სხვა საჯარო ინფრასტრუქტურასა და მომსახურებებზე რეგიონებში, მათ შორის, გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლებში და სოფლის ტიპის დევნილთა დასახლებებში.

ჩატარდეს დამატებითი კვლევა და მოხდეს გამყოფ ხაზთან მდებარე სოფლებში ეროვნულ უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული საფრთხეების გავლენის გათვალისწინება პირად უსაფრთხოებასა და ეკონომიკურ სტაბილურობაზე იმისათვის, რომ შემუშავდეს ინდივიდუალური მხარდაჭერის სისტემა.

ქალებისთვის სოციალურ-ეკონომიკური გაძლიერების პროგრამების შემუშავებისას, მხედველობაში იქნას მიღებული სისტემური გენდერული უთანასწორობა და მასთან დაკავშირებული შეზღუდვები.

გაიზარდოს წვდომა ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა მხარდაჭერის პროგრამებზე და შემუშავდეს სხვადასხვა ტიპის პროგრამები იმისათვის, რომ მოხდეს რეაგირება ძალადობის სხვადასხვა ფორმებზე, მათ შორის ფსიქოლოგიურ და ფინანსურ ძალადობაზე.

გაუმჯობესდეს ინფორმაციის გავრცელება სხვადასხვა სახის სოციალურ-ეკონომიკური გაძლიერების პროგრამების და არსებული მხარდაჭერის სისტემების შესახებ დევნილ და კონფლიქტით დაზარალებულ თემებში.

ძირითად პრიორიტეტულ საკითხებზე დაფუძნებული რეკომენდაციები მუნიციპალიტეტების მიხედვით (დევნილთა დასახლებები და გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლები)

დევნილთა დასახლებები ხონის მუნიციპალიტეტში

1. ჯანდაცვის სერვისებსა და დაწესებულებებზე ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება, განსაკუთრებით კი საავადმყოფოებზე, ამბულატორიულ კლინიკებზე, პოლიკლინიკებზე, აფთიაქებზე და სქესობრივი დარეპროდუქციული ჯანმრთელობის სერვისებზე.
2. ძირითადი ფინანსური სერვისების ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება დასახლებაში/დასახლების მახლობლად, როგორიცაა გადახდის აპარატი და მობილური ბანკი.
3. ავტობუსების გაჩერებების მშენებლობა და კეთილმოწყობა.
4. მიწის რეგისტრაციასთან დაკავშირებული სერვისების განვითარება და ინფორმაციის გავრცელება რეგისტრაციის მნიშვნელობის შესახებ.
5. დევნილთა დასახლებებში პირობების გაუმჯობესება, მათ შორის ნესტისგან/წყლის გაუონვისგან დაზიანებული კედლების შეკეთება. საჭიროა ასევე, სანიაღვრე სისტემების მშენებლობა.

დევნილთა დასახლებები ქუთაისის მუნიციპალიტეტში

6. დევნილთა დასახლებების მცხოვრებთათვის ამბულატორიულ კლინიკებში ხელმისაწვდომობის გაზრდა.
7. ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება დევნილთა დასახლებებისთვის სპორტულ ობიექტებზე, როგორიცაა სპორტული დარბაზი და სხვა.
8. დევნილთა დასახლებებში პირობების გაუმჯობესება, კერძოდ, ნესტის/წყლის გაუონვის შედეგად დაზიანებული კედლების შეკეთება.
9. სამხედრო მოქმედებებით მიყენებული ზიანის ანაზღაურება (დევნილთა ყოველთვიური შემწეობის გარდა).
10. მიწის რეგისტრაციასთან დაკავშირებული სერვისების განვითარება და ინფორმაციის გავრცელება რეგისტრაციის მნიშვნელობის შესახებ.
11. უწყვეტი ელექტროენერგიით უზრუნველყოფა.

დევნილთა დასახლებები სენაკის მუნიციპალიტეტში

12. ჯანდაცვის სერვისებსა და დაწესებულებებზე ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება, განსაკუთრებით კი საავადმყოფოებზე, ამბულატორიულ კლინიკებზე, პოლიკლინიკებზე, აფთიაქებსა და სქესობრივი და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის სერვისებზე.
13. მიწის რეგისტრაციასთან დაკავშირებული სერვისების განვითარება და ინფორმაციის გავრცელება რეგისტრაციის მნიშვნელობის შესახებ.
14. დევნილთა დასახლებებში პირობების გაუმჯობესება, მათ შორის, ფართების და ნესტისგან/წყლის გაუონვისგან დაზიანებული კედლების რეაბილიტაცია.
15. ისეთი საკომუნიკაციო სერვისების გაუმჯობესება, როგორიცაა წვდომა სტაციონარულ ტელეფონსა და რადიო სიგნალებზე.

16. შეშის ვაუჩერის უზრუნველყოფა დევნილთა იმ დასახლებებისთვის, რომლებსაც ვაუჩერები ზამთრის განმავლობაში გასათბობად ესაჭიროებათ.

დევნილთა დასახლებები წყალტუბოს მუნიციპალიტეტში

- 17. ჯანდაცვის სერვისებსა და დაწესებულებებზე ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება, განსაკუთრებით კი საავადმყოფოებზე, ამბულატორიულ კლინიკებზე, პოლიკლინიკებზე, აფთიაქებსა და სქესობრივი და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის სერვისებზე.
- 18. ხელმისაწვდომობის გაზრდა კულტურულ, სპორტულ და გასართობ სივრცეებზე (სპორტულ ობიექტებზე, კულტურის კლუბებზე) და საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილებზე ქალებისა და ახალგაზრდებისთვის.
- 19. მიწის რეგისტრაციასთან დაკავშირებული სერვისების გაწევა და ინფორმაციის გავრცელება რეგისტრაციის მნიშვნელობის შესახებ.
- 20. ძირითადი ფინანსური სერვისების ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება დასახლებაში/დასახლების მახლობლად, როგორცაა გადახდის აპარატი და ბანკის მობილური ფილიალი.
- 21. დევნილთა დასახლებებში პირობების გაუმჯობესება, კერძოდ, ნესტის/წყლის გაჟონვის შედეგად დაზიანებული კედლების რეაბილიტაცია.

დევნილთა დასახლებები ზუგდიდის მუნიციპალიტეტში

- 22. დევნილთა დასახლებების მცხოვრებთათვის პოლიკლინიკებზე ხელმისაწვდომობის გაზრდა.
- 23. სამხედრო მოქმედებებით მიყენებული ზიანის ანაზღაურება.
- 24. მიწის რეგისტრაციასთან დაკავშირებული მომსახურების გაწევა და ინფორმაციის გავრცელება რეგისტრაციის მნიშვნელობის შესახებ.
- 25. ისეთი საკომუნიკაციო სერვისების გაუმჯობესება, როგორცაა წვდომა სტაციონარულ ტელეფონსა და კომპიუტერულ მომსახურებაზე (ბეჭდვა, ასლის გადაღება და ა.შ.).
- 26. დევნილთა დასახლებებში პირობების გაუმჯობესება, კერძოდ, ნესტის/წყლის გაჟონვის შედეგად დაზიანებული კედლების რეაბილიტაცია.

გორის მუნიციპალიტეტი (დევნილთა დასახლებები და კონფლიქტისპირა სოფლები)

- 27. ჯანდაცვის სერვისებსა და დაწესებულებებზე ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება, განსაკუთრებით კი საავადმყოფოებზე, ამბულატორიულ კლინიკებზე, პოლიკლინიკებზე, აფთიაქებსა და სქესობრივი და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის სერვისებზე.
- 28. კანალიზაციის სისტემების მშენებლობა და მათი ეფექტური მართვა.
- 29. სასოფლო-სამეურნეო სერვისების უზრუნველყოფა, როგორცაა ვეტერინარული მაღაზიები, სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების მაღაზიები და მექანიზაციის ცენტრები (აუცილებელია გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებისთვის).

- 30. დევნილთა დასახლებებში პირობების გაუმჯობესება, კერძოდ, ნესტის/წყლის გაჟონვის შედეგად დაზიანებული კედლების რეაბილიტაცია.
- 31. ისეთი საკომუნიკაციო სერვისების გაუმჯობესება, როგორცაა წვდომა სტაციონარულ ტელეფონზე, კომპიუტერულ მომსახურებაზე (ბეჭდვა, ასლის გადაღება და ა.შ.) და რადიო სიგნალებზე.
- 32. მიწის რეგისტრაციასთან დაკავშირებული სერვისების გაწევა და ინფორმაციის გავრცელება რეგისტრაციის მნიშვნელობის შესახებ.
- 33. ხელმისაწვდომობის გაზრდა კულტურულ, სპორტულ და გასართობ სივრცეებზე (სპორტული ობიექტები, კულტურის კლუბები) და საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილებზე ქალებისა და ახალგაზრდებისთვის.
- 34. საზოგადოებრივი ტრანსპორტის ხელმისაწვდომობის გაზრდა.

დევნილთა დასახლებები მცხეთის მუნიციპალიტეტში

- 35. ქალებისა და ახალგაზრდებისთვის საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილების უზრუნველყოფა.
- 36. ჯანდაცვის სერვისებსა და დაწესებულებებზე ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება, განსაკუთრებით კი საავადმყოფოებზე, ამბულატორიულ კლინიკებზე, პოლიკლინიკებზე, აფთიაქებსა და სქესობრივი და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის სერვისებზე.
- 37. ისეთი საკომუნიკაციო სერვისების გაუმჯობესება, როგორცაა წვდომა სტაციონარულ ტელეფონზე.
- 38. შეშის ვაუჩერით უზრუნველყოფა დევნილთა იმ დასახლებებისთვის, რომლებსაც შეშა ზამთრის განმავლობაში გასათბობად ესაჭიროებათ.
- 39. მიწის რეგისტრაციასთან დაკავშირებული მომსახურების გაწევა და ინფორმაციის გავრცელება რეგისტრაციის მნიშვნელობის შესახებ.

ხაშურის მუნიციპალიტეტი (დევნილთა დასახლებები და გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლები)

- 40. ჯანდაცვის სერვისებსა და დაწესებულებებზე ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება, განსაკუთრებით კი საავადმყოფოებზე, ამბულატორიულ კლინიკებზე, პოლიკლინიკებზე, აფთიაქებსა და სქესობრივი და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის სერვისებზე.
- 41. კანალიზაციისა და წყალმომარაგების სისტემების (სასმელი წყლის ჩათვლით) მშენებლობა და ეფექტური მართვა.
- 42. შეშის ვაუჩერით უზრუნველყოფა დევნილთა იმ დასახლებებისთვის, რომლებსაც შეშა ზამთრის განმავლობაში გასათბობად ესაჭიროებათ.
- 43. უწყვეტი ელექტროენერგიით უზრუნველყოფა.
- 44. სასოფლო-სამეურნეო სერვისების უზრუნველყოფა, როგორცაა ვეტერინარული მაღაზიები, სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების მაღაზიები და მექანიზაციის ცენტრები (აუცილებელია გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში).
- 45. დევნილთა დასახლებების პირობების გაუმჯობესება, მათ შორის საცხოვრებელი ფართების შეკეთება.

46. სამხედრო მოქმედებით მიყენებული ზიანის ანაზღაურება (დევნილთა ყოველთვიური შემწეობის გარდა).
47. ისეთი საკომუნიკაციო სერვისების

გაუმჯობესება, როგორიცაა წვდომა სტაციონარულ ტელეფონსა და რადიო სიგნალებზე.

საჩხერის მუნიციპალიტეტი (დევნილთა დასახლებები და გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლები)

48. ჯანდაცვის სერვისებსა და დაწესებულებებზე ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება, განსაკუთრებით კი საავადმყოფოებზე, ამბულატორიულ კლინიკებზე, პოლიკლინიკებზე, აფთიაქებსა და სქესობრივი და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის სერვისებზე.
49. დევნილთა დასახლებებში პირობების გაუმჯობესება, მათ შორის დაზიანებული ან არასწორად დაგებული იატაკის გასწორება, დაზიანებული სახურავების შეკეთება და ოჯახებისთვის ცალკე საპირფარეშოების უზრუნველყოფა.
50. იმ ადგილობრივი მოსახლეობის შემის ვაუჩერით უზრუნველყოფა (დევნილთა დასახლებებში და გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში), რომლებსაც შეშა ზამთრის განმავლობაში გასათბობად
- ესაჭიროებათ.
51. საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილების შექმნა ქალებისა და ახალგაზრდებისთვის.
52. სასოფლო-სამეურნეო სერვისების უზრუნველყოფა, როგორიცაა ვეტერინარული მაღაზიები, სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების მაღაზიები (აუცილებელია გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში).
53. ხელმისაწვდომობის გაზრდა ძირითად ფინანსურ სერვისებზე, როგორიცაა გადახდის აპარატი.
54. ისეთი საკომუნიკაციო სერვისების გაუმჯობესება, როგორიცაა წვდომა რადიო სიგნალებზე.
55. ბენზინგასამართ სადგურებზე წვდომის გაუმჯობესება გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებისთვის.

დევნილთა დასახლებები თეთრიწყაროს მუნიციპალიტეტში

56. ჯანდაცვის სერვისებსა და დაწესებულებებზე ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება, განსაკუთრებით კი საავადმყოფოებზე, ამბულატორიულ კლინიკებზე, პოლიკლინიკებზე, აფთიაქებსა და სქესობრივი და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის სერვისებზე.
57. დევნილთა დასახლებებში პირობების გაუმჯობესება, მათ შორის საცხოვრებელი ფართისა და დაზიანებული ან არამართებულად დაგებული იატაკის შეკეთება.
58. ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება და მისი ეფექტური მართვა, კანალიზაციისა და სანიაღვრე სისტემების უზრუნველყოფა და წყალმომარაგების სისტემის გამართვა სასმელი წყლის უზრუნველსაყოფად.
59. დევნილთა დასახლებებში/დასახლებების მახლობლად საზოგადოებრივი ტრანსპორტის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა.
60. ისეთი საკომუნიკაციო სერვისების გაუმჯობესება, როგორიცაა წვდომა სტაციონარულ ტელეფონზე.

დევნილთა დასახლებები წალენჯიხის მუნიციპალიტეტში

61. ჯანდაცვის სერვისებსა და დაწესებულებებზე ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება, განსაკუთრებით კი საავადმყოფოებზე, ამბულატორიულ კლინიკებზე, პოლიკლინიკებზე, აფთიაქებსა და სქესობრივი და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის სერვისებზე.
62. სამხედრო მოქმედებით მიყენებული ზიანის ანაზღაურება.
63. დევნილთა დასახლებებში საცხოვრებელი პირობების გაუმჯობესება, მათ შორის ნესტის/წყლის გაჟონვის შედეგად
- დაზიანებული კედლების რეაბილიტაცია. საჭიროა ასევე, სანიაღვრე სისტემის მოწყობა.
64. ძირითადი ფინანსური სერვისების ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება დასახლებაში/დასახლების მახლობლად (მაგ. ბანკის მობილური ფილიალის მომსახურება).
65. შეშის ვაუჩერით უზრუნველყოფა დევნილთა იმ დასახლებებისთვის, რომლებსაც შეშა ზამთრის განმავლობაში გასათბობად ესაჭიროებათ.

დუშეთის მუნიციპალიტეტის გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლები

66. ჯანდაცვის სერვისებსა და დაწესებულებებზე ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება, განსაკუთრებით კი საავადმყოფოებზე, ამბულატორიულ კლინიკებზე, პოლიკლინიკებზე, აფთიაქებსა და სქესობრივი და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის სერვისებზე.
67. სასოფლო-სამეურნეო სერვისების უზრუნველყოფა, როგორიცაა ვეტერინარული ან სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების მაღაზიები.
68. კანალიზაციის სისტემის მოწესრიგება და მისი ეფექტური მართვა.
69. ხელმისაწვდომობის გაზრდა კულტურულ, სპორტულ და გასართობ სივრცეებზე (სპორტული ობიექტები, კულტურული კლუბები) და საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილებზე ქალებისა და ახალგაზრდებისთვის.
70. ხელმისაწვდომი და რეგულარული საზოგადოებრივი ტრანსპორტით უზრუნველყოფა, რომელიც კონფლიქტისპირა სოფლებს მოემსახურება.

კასპის მუნიციპალიტეტის გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლები

71. ჯანდაცვის სერვისებსა და დაწესებულებებზე ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება, განსაკუთრებით კი საავადმყოფოებზე, ამბულატორიულ კლინიკებზე, პოლიკლინიკებზე, 24-საათიან აფთიაქებსა და სქესობრივი და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის სერვისებზე.
72. სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის მოწესრიგება, რაც გულისხმობს ხელმისაწვდომ და რეგულარულ საზოგადოებრივ ტრანსპორტს, ავტობუსების გადახურულ გაჩერებებს და გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლების მახლობლად ბენზინგასამართ სადგურებს.

73. სასოფლო-სამეურნეო სერვისების უზრუნველყოფა, როგორიცაა ვეტერინარული ან სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების მაღაზიები. არაერთი სოფელი დაზარალდა აზიური ფაროსანას გავრცელებით, ამიტომ საჭიროა შესაბამისი პრევენციული ზომების მიღება.
74. ზამთრის პერიოდში გასათბობად შეშის

ვაუჩერებით უზრუნველყოფა.

75. ხელმისაწვდომობის გაზრდა კულტურულ, სპორტულ, საგანმანათლებლო და გასართობ სივრცეებზე (სპორტული ობიექტები, კულტურის კლუბები, ბიბლიოთეკები) და საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილებზე ქალებისა და ახალგაზრდებისთვის.

ონის მუნიციპალიტეტის გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლები

76. ჯანდაცვის სერვისებსა და დაწესებულებებზე ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება, განსაკუთრებით კი საავადმყოფოებზე, ამბულატორიულ კლინიკებზე, პოლიკლინიკებზე, აფთიაქებსა და სქესობრივი და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის სერვისებზე.
77. სასოფლო-სამეურნეო სერვისების უზრუნველყოფა, როგორიცაა ვეტერინარული მაღაზიები, სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების მაღაზიები და მექანიზაციის ცენტრები.

78. საკანალიზაციო და წყალმომარაგების სისტემების მშენებლობა და მათი ეფექტიანი მართვა, სასმელი წყლის ხარისხის უზრუნველყოფის მიზნით.
79. სოფლებში გაზიფიცირების პროცესის დაწყება.
80. საგზაო და სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის უზრუნველყოფა, მათ შორის ხელმისაწვდომი და რეგულარული საზოგადოებრივი ტრანსპორტის შემოღება, რომელიც სოფლებს მუნიციპალიტეტებთან და რაიონულ ცენტრებთან დააკავშირებს.

მესტიის მუნიციპალიტეტის გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლები

81. ჯანდაცვის სერვისებსა და დაწესებულებებზე ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება, განსაკუთრებით კი საავადმყოფოებზე, ამბულატორიულ კლინიკებზე, პოლიკლინიკებზე, აფთიაქებსა და სქესობრივი და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის სერვისებზე.
82. სასოფლო-სამეურნეო სერვისების უზრუნველყოფა, როგორიცაა ვეტერინარული მაღაზიები, სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების მაღაზიები და მექანიზაციის ცენტრები.

83. საკანალიზაციო და სანიაღვრე სისტემების, აგრეთვე წყალმომარაგების სისტემების მშენებლობა და მათი ეფექტური მართვა.
84. საკომუნიკაციო სერვისების გაუმჯობესება, როგორიცაა წვდომა საკაბელო ინტერნეტზე, რადიო სიგნალებზე და მობილური ინტერნეტის ხარისხის გაუმჯობესება.
85. უწყვეტი ელექტროენერგიითა და გარე განათებით უზრუნველყოფა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Amnesty International (2018) Behind Barbed Wire: Human Rights Toll of “Borderization” in Georgia. London: Amnesty International. See at: <https://www.amnesty.org/download/Documents/EUR5605812019ENGLISH.PDF> Accessed 18 September 2020
2. GeoStat (2014) IDP's by Age and Sex. The Geographical Distribution of The Population and Internal Migration. [online database] National Statistics Office of Georgia. See at: <https://www.geostat.ge/en/modules/categories/738/the-geographical-distribution-of-the-population-and-internal-migration> Accessed 20 August 2022
3. GeoStat (2021) The Data on the Victims and Perpetrators of the Domestic Violence by Region and Sex. Administrative violations [online database] National Statistics Office of Georgia. See at: <https://www.geostat.ge/en/modules/categories/186/administrative-violations> Accessed 20 August 2022
4. GeoStat (2021) Women and Men in Georgia. [Statistical Publication] National Statistics Office of Georgia. See at: https://www.geostat.ge/media/41855/WOMEN-AND-MEN-IN-GEORGIAN_-2021.pdf Accessed 20 August 2022
5. IBRD/World Bank (2017) Gender Based Violence in Georgia: Links among Conflict, Economic Opportu- nities and Services. World Bank, Washington, DC. © World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/29108> License: CC BY 3.0 IGO
6. IDFI (2022) IDP Families Waiting for Housing: State Policy during 2017-2021. See at: https://idfi.ge/ge/idp_families_in_georgia_and_state_policy_in_2017_2021 Accessed 25 August 2022
7. Murusidze, K. Chankvetadze, N (2022) Everyday Peace Indicators in Conflict-Affected Communities. Tbili- si: PMC Research Center. See at: https://www.pmcresearch.org/policypapers_file/fcda62ffa40248fd5.pdf Accessed 25 July 2022
8. NCDC (2022) COVID-19 Statistics Georgia: New Cases by Regions. National Center for Disease Control and Public Health. See at: <http://data.ncdc.ge/?LangID=en> Accessed 16 September 2022
9. PDG (2021) On the Situation of Protection of Human Rights and Freedoms in Georgia. [Report] The Public Defender of Georgia. See at: <https://www.ombudsman.ge/res/docs/2022040413242699860.pdf> Accessed 29 April 2022.
10. UN Women (2019) Needs Assessment of the Population Residing Along the Administrative Boundary Lines in Georgia. UN Women. See at: <https://georgia.unwomen.org/sites/default/files/2022-02/ABL%20Needs%20Assessment%20GEO%202019%20Final.pdf> Accessed 25 May 2022
11. UN Women (2020) Violence against Women in Georgia. [Issue Brief] UN Women. See at: <https://georgia.unwomen.org/sites/default/files/Field%20Office%20Georgia/Attachments/Publications/2020/Violence%20against%20women.pdf> Accessed 21 August 2022
12. UN Women (2022) Employment and Gender in Georgia. [Issue Brief] UN Women. See at: <https://georgia.unwomen.org/sites/default/files/2022-09/Employment%20and%20gender%20in%20Georgia%20Geo.pdf> Accessed 21 August 2022
13. UN Women (2022) Women in Rural Economy in Georgia. [Issue Brief] UN Women. See at: <https://georgia.unwomen.org/sites/default/files/2022-09/Women%20in%20the%20rural%20economy%20%E1%83%A5%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%97%E1%83%A3%E1%83%9A%E1%83%98.pdf> Accessed 21 August 2022

